

TIDNINGEN

DJURSKYDDET

MEMBERSTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE • NUMMER 1/2023 • ÅRGÅNG 133

DJURSKYDDSUTREDNING
VÄCKER ORO
SIDAN 29

FISKARNA ÄR RÄKNADE
MILJARDER UTAN SKYDD
SIDAN 33

TEMA PÄLSDJURSUPPFÖDNING

Rovdjur fast i bur

Land efter land lägger ner sin pälsdjursuppfödning. Inte Sverige. Varför? Djurskyddslagen säger ju att djur ska utöva naturligt beteende. **SIDAN 8**

Hill's stöder djurhemmens viktiga arbete

Vår mission har i mer än 75 år varit att medverka till att berika och förlänga det speciella förhållandet mellan människor och deras husdjur.

Samtidigt brinner våra hjärtan också för hundar och katter som inte har en kärleksfull familj och ett trevligt hem. Därför stöder vi lokala djurhem och välgörenhetsorganisationer i hela världen. Genom att bland annat donera foder hjälper Hill's varje år till att rädda nästan en miljon hundar och katter världen över.

Genom att ge djuren precis den näring de behöver från den dag de kommer till djurhemmet ser vi till att deras hälsa är högsta prioritet. Och friska djur är lyckliga djur som snabbare hittar en ny familj!

Hill's är stolta över samarbetet med Djurskyddet Sverige. Samarbetet innebär att vi stöttar Djurskyddet Sverige centralt på olika sätt men också lokalt där vi bland annat tillhandahåller foder till de ineliggande djuren på Djurskyddets djurhem.

8 TEMA: PÄLSDJURSUPPFÖDNING

Medborgarinitiativet Fur Free Europe, FFE, samlade fler än 1,7 miljoner underskrifter på ett halvår. Kraven: Inga djur får födas upp enbart för sin päls skull. Inga pälsprodukter från farmade djur får importeras till EU. När allt fler länder lägger ner sin pälsdjursuppfödning fortsätter Sverige att hålla minkar i bur för sina pälsars skull.

Foto: Elsa Frizell

TIDNINGEN DJURSKYDDET

ANSVARIG UTGIVARE & REDAKTÖR

Katarina Hörlin

LAYOUT & BILDBEHANDLING

Nevada Media

KORREKTURLÄSNING

Majk Michalsdotter

OMSLAGSFOTO

Elsa Frizell

OMSLAGSMINK

En av alla de miljoner minkar som hållits och hålls i bur för att pälsen ska användas av människor.

ISSN

1651-4505

TRYCK

Sörmlands Printing Solutions AB

MATERIAL

Redaktionen ansvarar inte för insänt, icke-beställt material.

ANNONSANSVARIG

Peter Solstedt

peter.solstedt@djurskyddet.se

NÄSTA MANUSSTOPP

10 maj 2023

KONTAKTA REDAKTIONEN

redaktionen@djurskyddet.se

Foto: Niclas Tilosius

24 "De lämnade tillbaka Asta" - Följ med till Flyinge.

Foto: iStock

33 "Fiskarna förtjänar mycket mer!"

Foto: Oleksandr Todorchuk, UAnimals

34 Djuren i Ukraina både ger och behöver hjälp.

31 Behövs djurparker? Tragedin i Furuviks-parken har väckt frågan igen.

32 Polisperspektiv: Så går det om du inte märker din katt! Mikael Åslund svarar.

42 Sista ordet: Josefin Liljeqvist om den generationsbundna synen på djurskydd.

+ 36 Vi tipsar om Ekorregruppen på nätet 38 Djurkrysset - lös och ha chansen att vinna fina priser 40 Medlemsinformation & kontaktuppgifter till föreningarna

Katarina Hörlin
Redaktör tillsammans med Griffin, pudel.

LEDARE

Minkar kvar i bur

De sitter i burar på långa rader. Små pepparkornsögon tittar ut. Tassar lutar mot nätet. Så ser bilderna av minkarna i den svenska pälsdjursuppfödningen ut. Det är nästan bara på fotografier vi ser dem. Inför detta temanummer frågade vi Svensk Mink om vi kunde få besöka en minkgård och göra ett reportage på plats. Vd:n skulle höra efter. Vecka efter vecka samma svar. Nej, ingen hade sagt ja. Till slut rann tiden ut och skälet till varför vi inte fick besöka någon gård var "egentligen ganska enkelt", enligt vd:n. Hot förekommer och ingen vill få "mer oönskad uppmärksamhet". Läs mer om hans bild av näringen på sidan 20 och missa inte etologiprofessor Per Jensens tankar.

I fjol möttes djurskyddsföreningar från hela landet i Stockholm på Djurskyddet Sveriges årsstämma. Beslut fattades om vilka djurskyddsfrågor som skulle prioriteras kommande år. Det finns oändligt många. Minkarna i pälsdjursuppfödningen fick i särklass flest röster. Hur kan vi tillåta att rovdjur spärras in i bur? Varför fortsätter Sverige när så många andra länder förbjuder? Sällan så många engagerade frågor ställts i enkätintervjuerna som där och då. Vreden över att denna djurhållning fortfarande finns var stor.

När detta skrivs har Fur Free Europe precis fått fler än 1,7 miljoner underskrifter från EU-medborgare, som kräver att pälsdjursuppfödningen stoppas. Sällan har en kampanj fått så stort gensvar på så kort tid.

Samtidigt tycks Sverige vara långt ifrån redo att lägga ner minkuppfödningen. Frilansjournalisten Jörgen Olsson sökte landsbygdsministern för en intervju, fick svar från Landsbygds- och infrastruktursdepartementet, som meddelade att det inte pågår något arbete med att lägga ner några näringar där. Läs mer på temasidorna.

Fin fortsatt vår! ✕

TYCK TILL!

Mejla din insändare till redaktionen@djurskyddet.se eller posta till Tidningen Djurskyddet, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Foto: iStock

Upp till bevis, Peter Kullgren!

En majoritet av EU:s jordbruksministrar vill blockera en förbättrad djurvälstånd och därmed förlänga lidandet för de många djur som går igenom plågsamma transporter. Det visade sig under årets första AgriFish-möte den 30 januari.

Portugal, Frankrike, Grekland, Irland, Lettland, Litauen, Rumänien och Spanien motsatte sig alla betydelsefulla skärpningar av EU:s djurtransportregler i ett dokument som presenterades vid ministermötet. De fick under mötet sällskap av Bulgarien, Kroatien, Tjeckien, Estland, Ungern, Italien och Polen.

Samtidigt som de bedyrar sina regerings stora engagemang för djurens välfärd, säger de åt EU-kommissionen att fortsätta som vanligt med de dokumenterat plågsamma djurtransporterna. Under mötet den 30 januari gjorde de allt de kunde för att sänka kommissionens ambition – innan några utkast ens offentliggjorts.

Denna dolkstöt mot djurskyddet utdelades under Sveriges ordförandeskap, säkert

noga uträknat eftersom ordförandelandet inte får ta ställning och måste vara neutralt i sakfrågor. En stor eloge till Österrike, Danmark, Tyskland, Nederländerna och Luxemburg som krävde tuffare transportregler inom flera betydelsefulla områden. Övriga länder bör skämmas för att de, aktivt eller passivt, tycker att animalieproduktionens lönsamhet är viktigare än det enorma djurlidande som de långa transporterna orsakar. Ministrarna skickade en varning till EU-kommissionär Stella Kyriakides, som jobbar med att revidera djurskyddslagarna, att deras länder kan blockera varje ambitiös översyn av EU:s djurtransportregler.

De nya djurtransportreglerna kommer dock inte att beslutas förrän i höst, när Sverige inte längre är ordförandeland. Då kan regeringen agera tydligare och kraftfullare för djurskyddet – om den vill. Upp till bevis, landsbygdsminister Peter Kullgren med regeringskolleger! ✕

Johan Beck-Friis, internationell veterinärexpert, Djurskyddet Sverige

MEST LÄST PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Mest läst på webbtidningen i vinter

1. Kattägare! Snart dags att registrera din katt
2. Veterinärers råd inför en avlivning
3. Fråga Experten
4. Obligatoriskt att id-märka och registrera sin katt
5. Första domen för grovt djurplågeri har fallit

BEST FRIEND

Cattia

Pengarna tillbaka om du och din katt inte blir nöjda!

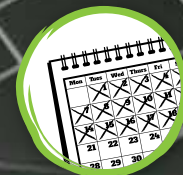
Best Friend Cattia kattströ, bildar små effektiva klumpar och är tillverkat av naturliga material utan konstgjorda tillsatser. Produkten har en överlägsen förmåga att binda både vätska och lukt vilket håller kattlådan fräsch och luktfri.

Absorberar
dålig lukt

Tass-
vänlig

Dryg

Prisvärd

Fler än 275 000 katter registrerade

■ 275 000 katter var registrerade i Jordbruksverkets register i början på mars. I april ska även katthem kunna registrera sina omhändertagna katter digitalt till den lägre kostnaden på 40 kronor. Alternativet är att beställa en blankett och skicka in. Det kostar 100 kronor.

– Det blir för kostsamt för djurskyddsföreningarna att betala 100 kr/katt, så vi ser fram emot april, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✕

Foto: Linda Bing

Ovisst för djurtransportregler

■ Den kommande översynen av EU:s transportlagstiftning ska främst underlätta handeln. Det ansåg åtta länder med Portugal i spetsen vid det första mötet under det svenska ordförandeskapet i EU:s jordbruks- och fiskeråd, Agrifish.

Fem länder protesterade. Nederländerna, Tyskland, Österrike, Danmark och Luxemburg lyfte fram att djurvälzfärden måste vara i fokus med begränsade restider på maximalt 8 timmar och en övergång till handel med kött och slaktkroppar, i stället för transport av levande djur. Sverige som ordförandeland måste vara neutralt. ✕

Foto: iStock

Cavalier korsas in

■ Cavaliersällskapet planerar ett in-korsningsprojekt i höst för att komma till rätta med de ärftliga sjukdomar som drabbat rasen cavalier king charles spaniel. ✕

Foto: iStock

Ingen dispens för mops och bulldogg

Special- och rasklubbarna för mops, fransk bulldogg och engelsk bulldogg ansökte till Jordbruksverket om att fram till 2028 få använda hundar som har måttliga andningsbesvär i avel. De fick avslag.

■ Rfg, Respiratory Function Grading Scheme, graderar i vilken utsträckning en hund drabbats av BOAS, Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome. I år börjar hundar i Sverige testas. De ska trava i tre minuter och veterinärundersökas. Grad 0 = hunden är klinisk opåverkad och fri från andningsproblem. Grad 1 = klinisk opåverkad men har lindriga problem kopplat till BOAS. Grad 2 = måttligt kliniskt affekterad med måttliga andningsbesvär på grund av BOAS. Hunden bör följas upp hos veterinär. Behandling kan krävas. Grad 3 = kraftigt kliniskt affekterad med kraftiga andningsbesvär. Veterinärvård krävs.

För att besvären inte ska föras vidare till nya generationer rekommenderas endast

avel på hundar med grad 0. I vissa fall kan grad 1 tillåtas. Ansökan från de tre trubbnosklubbarna, vars raser tillhör de mest BOAS-drabbade, gällde att fram till 2028 få dispens att låta hundar med grad 2 få para sig med grad 0- och 1-klassade hundar. Detta då ”den genetiska mångfalden inom rasen skulle begränsas på ett drastiskt sätt” och om ”för stort fokus läggs på andningsproblemen så kan andra allvarliga problem uppstå eftersom avelsbasen i respektive ras blir för liten”, enligt dispensansökan.

Jordbruksverket avslag ansökan: ”Att använda hundar med RFG grad 2 i avel kan inte anses vara en godtagbar djurhållning, varken ur djurskydds-, djurvälzfärds- eller djurhälsosynpunkt.” ✕

Kritik mot tandlösa sjötransportregler

Varje år transporteras EU:s lantbruksdjur via fartyg till nya länder. Nyligen uppdaterades unionens sjötransportregler. Tyvärr resulterade det inte i påtagliga förbättringar för djuren. Sorgligt, anser Johan Beck-Friis, Djurskyddet Sveriges veterinärexpert.

■ De nya sjötransportreglerna i EU förbättrar inte för djuren, utan underlättar främst administrationen. Visserligen ska fartygen inspekteras av en officiell veterinär, men det finns inga krav att inspektionerna ska vara mer noggranna ur djurvälzfärdsynpunkt, skriver Eurogroup for Animals.

Endast sex procent av EU:s 78 godkända boskapsfartyg är specialbyggda för djur. Veterinär behöver bara vara med under

den första resan, som ett nytt fartyg ger sig ut på, men inte på övriga resor.

– Det är sorgligt att kommissionen inte skärper reglerna för sjötransporter mer än så här, efter alla de förfärliga exempel på plågsamma fartygstransporter av djur som inträffat de senaste åren, säger Johan Beck-Friis, internationell veterinärexpert för Djurskyddet Sverige och förklarar:

– Tiotusentals kor, kalvar och får har dött till sjöss efter stora umbäranden och allt kommissionen gör är att ändra administrationen kring transporterna lite. Tyvärr avspeglar detta slag i luften många av medlemsländernas ovilja att minska de långa djurtransporterna, säger Johan Beck-Friis. ✕

Foto: iStock

Lodjursjakt får kritik

■ I fjol fick 125 lodjur totalt skjutas under licensjakten, i år beviljade 14 länsstyrelser licensjakt på sammanlagt 201 lodjur. Jakten startade den 1 mars.

– Det är tveksamt om man ska jaga djur under deras parningssäsong, för lodjuren börjar den i mars. Dessutom får det släppas två hundar per lodjur för att förfölja det. Det är fruktansvärt oetiskt och innebär en stress för det jagade djuret, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige, som anser att om jakt behövs ska den utföras av jägare på statligt uppdrag, inte som licensjakt. ✕

Foto: Tullverket

552 hundar stoppades vid gränserna

■ Tullverket stoppade 552 hundar från att föras in i landet under 2022, 29 fler än 2021, men alla var inte smuggelhundar.

114 av de stoppade hundarna följde med människor som flytt från Ukraina. Dessa hundar saknade ofta vaccinationspass och andra handlingar.

Den vanligaste åtgärden var att de sattes i hemkarantän eller fick begränsningar för att minska risken för spridning av rabies och andra sjukdomar, skriver Tullverket, som upptäckt ett nytt ”cyniskt sätt att smuggla in hundvalpar”. Dräktiga tikar tas in för att föda valparna här.

I augusti stoppades en bil vid Öresundsbron och i bagageutrymmet hittade tulltjänstemännen burar med fem tikar i dåligt skick där flera var synbart dräktiga.

Föraren hävdade att han skulle besöka en vän i Stockholm och sedan återvända till Ungern med sina hundar.

”Eftersom han inte vet vad hundarna heter och hundpassen är ofullständiga, grips mannen misstänkt för grov smuggling”, skriver Tullverket.

Mannen dömdes för smuggling av normalgraden – inte grov smuggling – till tre månaders fängelse. Samtliga tikar avlivades. Kritik har de senaste åren riktats mot att domstolarna främst tar fasta på smittskyddet, inte på djurplågeriet, när de mäter ut straffen.

I januari dömdes två personer som tjänat miljoner på hundsmuggling till två år och sex månaders fängelse och den tredje kumpanen till två års fängelse. ✕

Foto: Johan Nilsson/TT

EFSA kräver burfritt

■ Värphöns ska inte hållas i bur. Alla hönor ska kunna sträcka ut sina vingar. Beläggningstätheten bör inte överstiga fyra fåglar/kvadratmeter. Förebygg hackning. Att stympa fåglar genom att klippa av deras näbbar, näbbtrimning, är inte rätt väg. Använd endast långsamväxande kycklingar, som växer max 50 gram/dygn. Det är några av kraven som EFSA, europeiska myndigheten för livsmedel och säkerhet, i år slagit fast krävs för att kycklingar och hönor ska få en god välfärd.

EU ser just nu över unionens djurskyddsregler. Översynen blir klar i höst. ✕

Foto: iStock

Kor ska ha sitt sommarbete

■ Djurförsöksetiska nämnden i Uppsala avslag Växa Sveriges ansökan om att få hålla upp till 1 500 mjölkkor inomhus i stall under 18 månader. Eftersom mjölkkor har lagstadgad rätt att gå ut på sommarbete krävdes ett godkännande från en djurförsöksetisk nämnd.

– Bra att nämnden fattade ett korrekt beslut, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✕

Foto: Elsa Frizell

TEMA **PÄLSDJURSUPPFÖDNING**

ROVDJUR FAST I BUR

I snart ett sekel har minkar hållits i bur i Sverige. Deras pälsar säljs. Näringen är ifrågasatt. Främst då minkarna inte får utlopp för sina naturliga beteenden i burarna. Allt fler länder lägger ner sin pälsdjursuppfödning. Sverige håller fast vid sin.

Blir Europa pälsfritt nu?

Oetiskt, ohållbart och riskfyllt. Tre skäl till att pälsdjursuppfödningen måste upphöra, enlig medborgarinitiativet FFE.

Fur Free Europe, FFE, är en av de mest framgångsrika kampanjerna i Eurogroup for Animals historia. Den började den 18 maj 2022 och pågick i tio månader. Kraven är två. Stoppa pälsdjursuppfödningen inom EU och inför importstopp för pälsprodukter av djur som fötts upp på pälsdjursfarmer utanför EU.

Djurskydds- och djurrättsorganisationer i hela Europa samlade tillsammans in underskrifter för att få ett EU fritt från pälsdjursuppfödning. Den 1 mars hade 700 000 fler skrivit på än vad som är nödvändigt för att det ska räknas som ett medborgarinitiativ. Samlas det in mer än en miljon namnunderskrifter i en fråga måste EU-kommissionen behandla den. I mars fanns totalt 1,7 miljoner underskrifter och kampanjen avbröts.

Reineke Hameleers, vd för EfA, Eurogroup for Animals, sa att hon inte kunde vara stoltare.

– Medborgarinitiativet tog fart från dag ett. EU:s medborgare, representerade av alla inblandade organisationer, sänder ett kristallklart budskap till EU-kommissionen: det är hög tid för ett pälsfritt Europa. Pälsdjursuppfödning utgör en enorm etisk blind fläck på den europeiska kartan och med den nya djurskyddslagstiftningen som kommer att införas har kommissionen äntligen möjlighet att en gång för alla få slut på detta onödiga lidande.

Det första landet i Europa som började föda upp mink var Sverige. Det skedde 1928, minkarna importerades från Nordamerika. Efter att provat olika sätt att hålla dem blev det till slut burar på långa rader som pälsuppfödarna tyckte fungerade bäst. I dagens europeiska pälsdjursuppfödning hålls även rävar, chinchillor, tvättbjörnar och mårhundar. Efter en tilltagande kritik om det oetiska i att spärra in rovdjur i

burar har land efter land i Europa fasat ut verksamheten. Först var Storbritannien, som förbjöd det år 2000.

Innan pandemin fanns cirka 2 900 pälsdjursuppfödare i EU. Mink var vanligast. Under pandemin smittades minkar av SARS-CoV-2 och olika muterade cluster-virus. Av smittskyddsskäl stängde flera länder ner sina farmar. Vissa startade inte igen.

I dag har 13 länder infört förbud mot pälsdjursuppfödning. Andra har fasat ut den. I flera länder pågår diskussioner om kommande förbud. Men varför behövs ett gemensamt EU-förbud när 21 länder i Europa redan har förbjudit eller fasat ut sin pälsdjursuppfödning? Hur ska medborgarinitiativet leda till ett förbud i praktiken?

– Främsta skälet till att det behövs ett gemensamt initiativ som riktar sig till EU-kommissionen är att det råder avsaknad av tillräckliga åtgärder på EU-nivå. Det har gjorts legala åtgärder på nationell nivå. En del har förbjudit pälsdjursuppfödningen helt, andra har delvisa förbud och några har eller hade temporära förbud under pandemin, som Sverige, förklarade Bethania Malmberg, programansvarig för pälsdjur hos EfA, på Djurens Rätts webinarium Hur vi stoppar pälsindustrin i EU, som hölls i december 2022.

– Det har lett till stora skillnader mellan olika länders nationella lagstiftningar. NU visar även FFE att EU-medborgarna inte vill tillåta pälsfarmning längre. Lösningen är en maximal harmonisering, enligt artikel 114 i EU-fördraget, som tar upp den europeiska unionens inre marknad.

Just nu pågår en översyn av EU:s djur-

skyddslagstiftning. Den ska vara klar i höst.

– Det är en viktig anledning till att vi vill uppmana EU-kommissionen att ta ställning till pälsdjursuppfödningen nu.

Översynen av EU:s djurskyddslagstiftning förväntas vara baserad på artikel 43 och 114 i fördraget. Det betyder att EU-kommissionen har befogenhet att föreslå lagstiftning för att harmonisera de olika ländernas nationella regelverk mot den inre marknadens upprättande och funktion. När det kommer till pälsfarmning, underströk Bethania Malmberg, är den enda effektiva lösningen om det ska bli en maximal harmonisering ett totalförbud i hela EU.

– 90 procent av EU-medborgarna är för ett förbud enligt Eurobarometern.

Hon lyfte även fram hur en levande landsbygd utan pälsfarmar kan se ut. Flera EU-länder som avvecklat pälsdjursuppfödning

har gett ekonomisk kompensation och satt in adekvata åtgärder till dem som avvecklat sina verksamheter.

– Det är rimligt att ekonomisk kompensation ges för att stötta avveckling och ge pälsuppfödare möjlighet att starta nya verksamheter i linje med EU:s gröna giv-målsättning, att näringen ska vara hållbar, och FN:s globala mål, SDG.

I Sverige är just nu ett tjugotal pälsdjursuppfödare i gång. Före pandemin fanns ett fyrtiotal men många avvecklade verksamheten när det temporära förbudet mot att föda upp minkar infördes av smittskyddsskäl.

Vi frågar branschorganisationen Svensk Mink hur de ser på det stora motståndet mot pälsdjursuppfödning i Europa, som nu

Källa: furreealliance.com/fur-bans/

manifesterat sig i medborgarinitiativet Fur Free Europe.

– Det är ingen ny information för svensk minknäring och inget som påverkar de svenska minkuppfödarna och deras verksamhet. Vi förhåller oss till svensk lagstiftning, säger Jörgen Martinsson, vd Svensk Mink.

Allt fler länder i Europa avvecklar eller förbjuder sin pälsdjursuppfödning. Hur tror du det påverkar svensk produktion?

– Det påverkar i ringa omfattning. Respektive minkuppfödare i Sverige bestämmer själv utifrån sina förutsättningar om

man fortsätter och det som då påverkar är den internationella efterfrågan, säger Jörgen Martinsson.

Den internationella efterfrågan på minkskinn har minskat de senaste åren. Nyligen visade den stora pälsauktionen Saga Furs en djup nedgång.

Djurskyddet Sverige som varit med och samlat in underskrifter till FFE har drivit frågan om ett förbud i flera år. När organisationens anslutna djurskyddsföreningar i fjol fick välja vilka djurskyddsfrågor som skulle ha störst prioritet att arbeta med

de kommande åren hamnade förbud mot minkuppfödning i särklass högst.

– Att föda upp djur endast för deras päls är otroligt omodernt och att hålla minkar i burar på det sätt Sverige gör är inte i linje med den svenska djurskyddslagen, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare hos Djurskyddet Sverige.

Nästa steg för FFE blir att validera varje underskrift innan EU-parlamentet presenterar kraven. EU-kommissionen ska sedan beakta kraven och inom sex månader avgöra om ett förslag ska lämnas. ✖

Norska avelshonor förs till Danmark

Norge har lagt ner sin minkuppfödning. Danmark startar på nytt. Island fortsätter sin och i Finland får minkhonorna vaccin.

Två år före den utsatta tid när norsk pälsdjursuppfödning skulle vara avvecklad la de sista uppfödarna ner sin verksamhet. Det skedde den 14 januari i år. Därmed var eran av norsk pälsdjursuppfödning över.

– En del minkar skickas i dag till Danmark, där några pälsuppfödare återigen kommer att starta verksamhet efter att den tillfälligt upphört under coronapandemin, sa Bertran Trane Skadsem, ordförande i den norska pälsdjursföreningen Norges Pelsdyrslag i ett pressmeddelande samma dag som nerläggningen var ett faktum.

– Det är så pinsamt och understryker att Danmark går mot strömmen i Europa när den danska minknäringen återupplivas, säger Britta Riis, chef för den danska djurskyddsorganisationen Dyrenes Beskyttelse. 2018 beslutade dåvarande norska regeringen att näringen skulle vara borta den 1 februari 2025. Sju år fick den på sig att fasas ut. Men de senaste åren hade de flesta uppfödare lagt ner verksamheten och det fanns bara ett par pälsgårdar kvar vid årsskiftet 2022/2023.

– Vi har arbetat för att få det här till stånd sedan 1970-talet. Så det var en glädjens dag, sa Anne Lise Skoie Risöen, ordförande i Dyrebeskyttelsen Norge, i ett pressuttalande den 14 januari i år.

Danska minkar i oktober 2020 innan de avlivades av smittskyddsskäl.

Foto: Mads Claus Rasmussen/Scampix Danmark/TT

600 avelshonor flyttades till Danmark där tre uppfödare nu startar verksamheten igen. Ytterligare tio har anmält att de kanske återupptar den innan årets slut.

Det var endast av smittskyddsskäl, inte djurskyddsskäl, som den danska minknäringen stängdes ner under pandemin. Innan dess dominerade Danmark länge världsmarknaden för minkskinn. Under pandemin beslutade statsminister Mette Frederiksen att alla minkar skulle avlivas efter att viruset SARS-CoV-2 och muterade clustervirusvarianter spridits i besättningsarna. Runt 15 miljoner minkar avlivades. Innan pandemin fanns fler än 1 230 minkfarmer i landet. Ägarna fick välja mel-

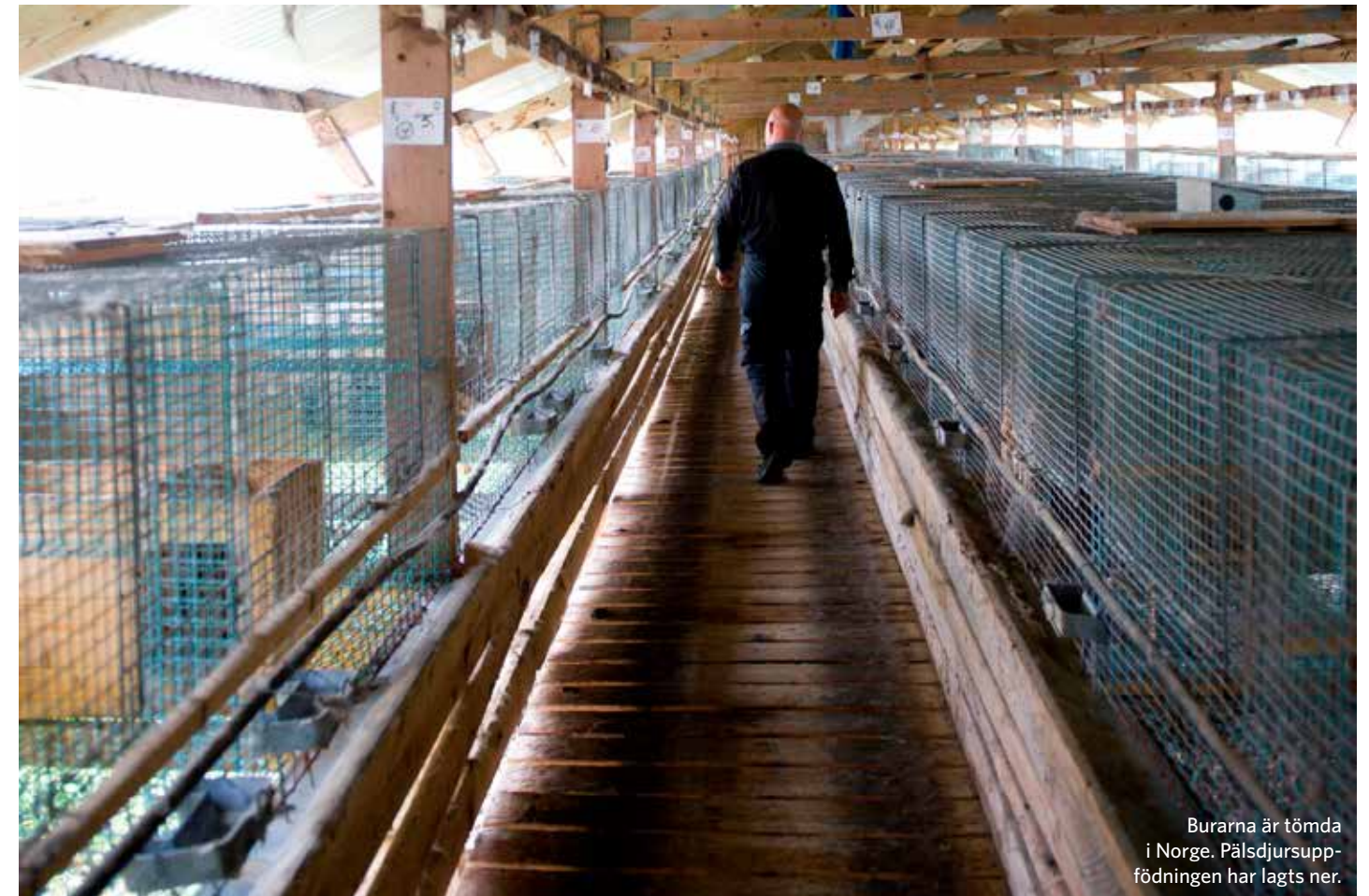
lan att ta emot en ersättning för att lägga ner helt eller att mot en lägre ersättning avvakta en nystart. 1 224 minkfarmare tog emot miljonersättningar och la ner. Senast den 31 december i år måste de som avvaktar bestämma sig. Nu när det är lagligt igen kan även helt nya företag starta.

Den danska debatten handlar, precis som den svenska, om att forskningen ofta utgår från att minkarna ska hållas i bur.

– Välfärdsforskningen för mink har till stor del bedrivits inom ramen för befintlig produktion. Det är mycket problematiskt, eftersom ett liv i en bur är fundamentalt oförenligt med det naturliga beteendet och behoven hos detta ensamlevande rovdjur, säger Britta Riis.

Likt den svenska djurskyddslagen slår den danska fast att djur ska ha rätt att utföra naturliga beteende. En studie undersökte om minkar hade nytta av att få upp till fyra gånger mer plats. Eftersom det inte var någon skillnad drogs slutsatsen att nuvarande burstorlek var bäst. Men, invände kritiker, inte ens en fyra gånger så stor bur hade räckt för att minkarna skulle kunna utöva naturliga beteende. Minken hade inte heller kunnat leva solitärt i en fyra gånger så stor bur. Då hade hägn behövts.

På Island finns runt tio minkgårdar. Näringen gick med underskott 2014 till 2020. 2021

Burarna är tömda i Norge. Pälsdjursuppfödningen har lagts ner.

var det första lönsamma året på sju år.

– Den bidrar inte till den isländska ekonomin, tvärtom, säger Björn M. Sigurjónsson, från djurskyddsorganisationen Association for Animal Welfare in Island.

I mars rullar de ut en kampanj mot pälsfarmerna.

– Vi vill höja medvetenheten om de djurskyddsproblem som är förknippade med pälsdjursuppfödning. Det säljs inte minkpäl på Island, så nästan ingen här pratar om det.

Totalt finns cirka 16 500 avelshonor på Island. Nyligen meddelade fiske- och jordbruksministern Svandís Svavarsdóttir att det inte finns några planer på att förbjuda minkuppfödningen.

– När media tar upp frågan handlar det alltid om exportmarknaden och de ekonomiska problemen, aldrig om djurskyddsproblemen. Det vill vi ändra på! säger Björn M. Sigurjónsson.

I Finland fortsatte minkuppfödningen trots pandemin. Pälsuppfödarnas intresseorganisation FiFur finansierade ett covidvaccin

för minkar. Vaccinet heter Furcovac och 2021 tillät det finska livsmedelsverket att det används av FiFur, men det får inte säljas. Den 22 december 2021 startade vaccineringen av minkhonorna i Finland.

Även blåräv och mårhund föds upp på Finlands cirka 600 pälsfarmer. 1916 startade uppfödningen av rävar och 1930 av mink. 2020 såldes 1,2 miljoner rävsinn och 780 000 minkskinn.

Den 2 april är det riksdagsval i Finland. De tre partierna Socialdemokraterna, De Gröna och Vänsterförbundet vill förbjuda pälsdjursuppfödningen.

– Finska medborgare är starkt emot pälsdjursuppfödning. 80 procent av finländarna vill att den ska upphöra. Men som du sa, bara tre partier är villiga att förbjuda det. Politikerna är mer konservativa, säger Laura Uotila, djurskyddsexpert hos djurrättsorganisationen Animalia.

Hon tror att huvudproblemet är det finska Centerpartiet, som är emot ett förbud mot pälsfarmer.

– Andra partier kompromissar i djurskyddsfrågor på grund av detta enda parti.

Den finska djurrättsorganisationen Oikeutta Eläimille har flera gånger genom årens lopp visat fruktansvärda bilder från blårävsuppfödningen i Österbotten. Överviktiga djur med tungt veckade pälsar och deformade ben ligger på gallergolv med såriga tassar. Många har ögoninflammationer.

– Vi tror att pälsdjursuppfödning förbjuds i Finland inom en snar framtid. Om inte vår riksdag bestämmer det så blir det förbud från EU, säger Laura Uotila.

Representanter från näringen ser negativt på framtiden.

– Pälsnäringen i Finland är i djup kris och det kommande året kommer att vara avgörande för branschens framtid, säger Steven Frostdahl, informationschef på Svenska Österbottens Pälsdjursuppfödareförening, till svenska Yle.

Krisen beror på en försvagad kinesisk marknad till följd av coronarestriktioner. Saga Furs, pälsauktionsbolaget som ägs av pälsdjursuppfödningssnärningen i Finland, gick med förlust förra året. ✖

Fler studier efterlyses

Den nya djurskyddslagens tydligare krav på att djur ska utöva naturligt beteende ledde inte till att minkhållning i bur förbjöds i Sverige. Jordbruksverket fick regeringens uppdrag att utvärdera välfärden i burarna. Slutsats: fler studier behövs.

Djurskyddslagen trädde i kraft 2019. I den blev kraven på att djur som hålls av människor ska kunna utöva naturliga beteende ännu tydligare. I utredningen som gjordes inför den nya lagen ansåg utredaren att minknäringen helt eller delvis skulle läggas ner om inte välfärden säkerställs. Minkarnas möjlighet att utöva naturligt beteende inom pälsproduktionen skulle utredas vidare, slog den dåvarande S-regeringen fast.

Jordbruksverket fick uppdraget. De beställde en rapport av SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd. Rådet skulle sammanställa aktuell forskning kring välfärden för minkar som föds upp i Sverige och hur väl de kan utöva ett naturligt beteende. Resultatet blev rapporten Minkhållning i Sverige och den presenterades på Jordbruksverkets djurskyddskonferens i november 2018.

Sammanfattningsvis fann rådets expertgrupp att ”befintlig forskning visar att beteendestörningar delvis kan förebyggas genom att minkar ges fri tillgång till foder, hålls i etageburar med bolådor, hyllor, strömedel och berikningar som byts ut regelbundet. Badvatten bedöms vara en positiv berikning men inte vetenskapligt belagt som ett grundläggande beteende-

behov”. Berikningar, gruppållning, avel, förbättrade foderrutiner och avlivning, både vad gäller djurskyddet när minkarna avlivas i grupp och hur koldioxid som avlivningsmetod fungerar, var några av de områden som rådet konstaterade behövde mer forskning.

På presentationens frågestund kom frågan om minkar och vatten i fokus. Ett examensarbete som visade att minkar främst valde berikningen vattenbad var inte med i rapporten. En annan studie om minkar i hägnliknande miljö ”Behavioral studies on the use of open water basins by American mink (Neovison vison)” saknades också. Den visade att minkar som fötts upp i fångenskap sökte sig till vattendraget i hägnet.

– Examensarbetet är en miss. Vad gäller hägnstudien, om minkproduktionen ska fortsätta måste man kunna hålla många djur tillsammans. Därför har vi kanske tänkt att det inte skulle vara möjligt att ha dem som produktionsdjur längre om de skulle hållas i stora hägn med vatten. Längst bak i rapporten finns en sammanställning av de studier som vi har tagit med där man tittat på vatten, förklarade rapportförfattaren.

Publikfrågorna var många och i en po-

ängterades att det är förståeligt att det inte går att ta med alla studier.

– Men just den om hägn var ganska signifikant. Det finns så mycket värderingar och etiska ställningstagande som påverkar vad man tittar på som forskare. Just vad gäller mink har man valt en snäv definition av vad naturligt beteende är och en snäv definition av vad välfärd är: och då kan man visa att djuren inte behöver vatten. Väljer man en bredare definition så ser man att djuren behöver vatten. Det perspektivet är väldigt viktigt att ha med sig och jag hoppas att Jordbruksverket tar med det. För det är inte självklart att man ska landa i att vi ska ha mink, utan det är väl bland annat det som ska utredas?

I januari 2019 lämnade Jordbruksverket sin utvärdering av välfärden hos svenska minkar inom pälsproduktionen till regeringen. Flera områden togs upp som krävde fler studier.

Effekten av föreskriftsändringarna 2012, som Jordbruksverket betonar gjordes utifrån ”tillgänglig forskning, Europarådets särskilda rekommendationer för pälsdjur, djurskyddsbestämmelser för pälsdjur och jämförelser med länder i närområdet”, där fokus var att förebygga stereotypier och

onormala beteende hos djuren, var för tidigt att utvärdera. Det nya i föreskrifterna var exempelvis att burens berikningar, som en boll eller en gren, skulle bytas ut tillräckligt ofta. Bolåda med bäddmaterial skulle finnas. Etageburar och ligghyllor skulle införas senast 2017 respektive 2014.

”Det finns idag till exempel inga uppgifter på hur vanligt beteendestörningar är hos mink som hålls enligt de nya reglerna. För att ta reda på detta föreslår vi studier som undersöker minkens beteenden under hela dygnet, under alla årstider, och i de system mink hålls idag” skrev Jordbruksverket i utvärderingen och konstaterade att:

”Det är ännu inte möjligt att utvärdera effekten av nuvarande regler på djurvälfärden. Vår bedömning utifrån det underlag vi har kunnat samla in är dock att djurvälfärden för mink har förbättrats de senaste åren. För att utvärdera effekten av nuvarande regler föreslår vi studier på mink som hålls i enlighet med nuvarande regler.”

Fler studier föreslogs kring minkens grundläggande beteendebeställningar och hur minkens välfärd främjas. Minkens rörelsebehov generellt borde undersökas vidare och hur detta kan tillgodoses, samt ”forskning gjord på vuxna minkar som hålls i enlighet med

det nya svenska regelverket. Utan uppgifter på hur vanliga stereotypier är kan vi inte svara på frågan om nuvarande hållning förebygger beteendestörningar hos mink”.

Med tanke på att slutsatsen blev att fler studier krävs: varför väljer Jordbruksverket att tillåta kargare miljöer i väntan på mer forskning i stället för att kräva rikare miljöer tills det är visat att även kargare miljöer är godtagbara från djurvälfärdssynpunkt?

– I SLU:s vetenskapliga råd för djurskydds yttrande till oss får de regelförändringar vi genomfört stöd och det vetenskapliga rådet gav inte oss någon rekommendation att ändra minkreglerna kring exempelvis yta som du frågar om. Däremot pekar de på att det behövs mer forskning och att det behövs mer forskning är också något som vi har framfört till regeringen eftersom vår bedömning är att det krävs för att fullt ut kunna utvärdera djurvälfärden i de burar som de hålls i idag. Vi har dock inga forskningsmedel att dela ut till sådan forskning, svarar Helena Elofsson, djurskyddschef på Jordbruksverket.

Hade Jordbruksverket kunnat kräva att minkarna fått rikare miljöer till dess det är bevisat att de befintliga uppfyller deras behov?

– Om regler som får så stora ekonomiska konsekvenser att det slår ut en näring ska införas så ska de kraven inte ligga i våra föreskrifter utan i djurskyddslagen eller djurskyddsförordningen, det vill säga bestämmas av riksdag eller regering. Som exempel kan nämnas att det är i djurskyddsförordningen som det idag ställs krav kring hållning av räv som har gjort att man inte håller räv för pälsproduktion, svarar Helena Elofsson.

Zoologen Owe Sandström var en av dem som var kritisk till slutsatsen att mer forskning krävs.

– Att hålla solitära rovdjur som i vilt tillstånd dagligen rör sig över kilometerstora områden och söker sin föda simmande i vatten inspärade i små burar där de sitter tätt tillsammans är helt otidsenligt. Här behövs inga fler studier. Här behövs bara stopp och förbud, sa han, när utvärderingen presenterades 2019.

Ett år senare kom pandemin och som en följd av att flera minkgårdar hade minkar smittade med SARS-CoV-2, som kan leda till Covid-19, infördes 2021 avelsförbud av smittskydds- och folkhälsoskäl. Avelsdjuren fick behållas. 2022 blev det åter tillåtet att avla nya valpar. ❌

Den politiska viljan

Liberalerna är det enda regeringspartiet som vill avveckla svensk minknäring. Frågorna till landsbygdsministern hänvisas till departementet och där pågår inget arbete för att ge ”näringsförbud åt någon näring”. Oförståeligt, säger oppositionen.

Vi står fast vid att det är dags att permanent avveckla svensk pälsdjursuppfödning och minkuppfödning, säger Elin Nilsson, Liberalernas miljö- och landsbygdspolitiska talesperson, som även är ledamot i miljö- och jordbruksutskottet.

I Tidningen Djurskyddets djurskyddsenkät inför riksdagsvalet i fjol uppgav Moderaterna att de var för en fortsatt svensk minknäring, samma svar gav Kristdemokraterna. Sverigedemokraterna, som visserligen inte ingår i regeringen men i högsta grad påverkar politiken genom Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige, ville se fler utredningar om minkarnas hälsa. Liberalerna är således det enda partiet i regeringsunderlaget som tagit beslutet att verka för en nedläggning. Hur ser era möjligheter att påverka regeringen ut?

– Det här är en viktig fråga för oss och vi fortsätter att prioritera den. Vår ingång är att minkuppfödningen ska avvecklas, men jag kan inte tala för de andra partierna, säger Elin Nilsson.

Hur arbetar ni för att göra er röst hörd i regeringen?

– Jag sitter i jordbruksutskottet och varje

gång frågan kommer upp, till exempel i utskottsarbetet eller genom seminarier eller debatter, så framför jag vår ståndpunkt. Vi försöker påverka genom att vara tydliga med vad vi tycker, nämligen att alla djur ska få utlopp för sina naturliga beteenden, säger Elin Nilsson.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet har länge tagit ställning för att minkuppfödningens näringen ska avvecklas.

– Vår inställning är solklar, minkuppfödningen har ingen framtid – den går inte att förena med god djurvälstånd. Man kan inte hävda att vi behöver päls för att klä oss, det finns gott om andra material och nyligen visade pandemin att det finns stora risker genom spridning av virus från djur till människa, säger riksdagsledamot Per Bolund, språkrör för Miljöpartiet.

Kan ni påverka nuvarande regering att lägga ner?

– Jag hoppas det. Den internationella utvecklingen är ju tydlig där land efter land lägger ner minkuppfödningen och det är helt oförståeligt att Sverige ska vara ett undantag. Vi kommer att fortsätta driva opinion och ta initiativ i riksdagen, men ty-

Foto: Riksdagen

Elin Nilsson.

Foto: Riksdagen

Per Bolund.

vär vill fem av åtta partier fortsätta med detta och de är i majoritet.

Norge la nyligen ner sin pälsdjursuppfödning, två år tidigare än de bestämt. Nederländerna och flera andra länder har redan gjort det. Vad tänker ni om att Sverige fortsätter?

– Det är egentligen det mest oförståeliga, ur ett näringslivsperspektiv. I Nederländerna och Danmark var minkuppfödningen stor och viktig, i Sverige är den helt försumbar och handlar om några tiotals miljoner. Det är inte svårt att ge regionalt omställningsstöd som kompenserar det.

Din partikollega Rebecka Le Moine efterlyste i en debatt i Almedalen politisk vilja och mod att avveckla minknäringen. Ser du det modet och den viljan i dag?

– Nej, sorgligt nog gör jag inte det. Argumenten mot minkuppfödning blir bara fler och fler och argumenten för bara alltmer otydliga. Forskningen är glasklar och jag

Landsbygdsministern hänvisade frågorna vidare till landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

tycker att de partier som är för en fortsättning har mycket att förklara.

Anser ni att djurskyddslagen behöver skärpas, eller är det Jordbruksverkets tolkning av nuvarande lagstiftning som behöver bli tuffare?

– Lagstiftningen är skarp och tydlig, men den behöver efterlevas. Tyvärr har bevisbördan hamnat fel i den här frågan – utgångspunkten har blivit att minkar ska kunna hållas i bur och så gör man diverse åtgärder för att göra deras tillvaro mindre dålig, säger Per Bolund.

KD och M ville inte lägga ner svensk minknäring, enligt svaren i tidningens valenkät. SD ansåg att marknaden bör reglera detta, men vill se fler studier av minkars behov och hur de tillgodoses i fångenskap. Vad tänker ni i MP om att fler studier efterlyses?

– Det där betraktar jag som en dimridå. Det behövs inte mer forskning nu, utan det som behövs är politisk vilja. De studier som finns är hur tydliga som helst med att minkuppfödning inte går att förena med god djurvälstånd, säger Per Bolund.

Vi har sökt landsbygdsminister Peter

Kullgren (KD) för en intervju, men fick i stället frågorna besvarade skriftligen med avsändare Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Hur ser du som landsbygdsminister med ansvar för djurskyddsfrågor på det faktum att en samlad djurskyddsexpertis (zoologer, veterinärer, forskare) i åratal fört fram krav på att förbjuda minkuppfödningen i Sverige av djurskyddsskäl, likt flera andra länder i Europa gjort?

”Djurskydd är en prioriterad fråga för regeringen. Sverige har en stark djurskyddslagstiftning, som även omfattar minkar. Enligt djurskyddslagen ska djur hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende). Pälsdjursuppfödare såväl som andra djurhållare är skyldiga att följa djurskyddslagen”, skriver departementet.

Vilka är de bärande skälen till att landsbygdsministern inte verkar för att Sverige börjar fasa ut denna starkt ifrågasatta verksamhet?

”Det pågår för närvarande inget arbete i Regeringskansliet som skulle innebära

näringsförbud för någon näring”, svarar departementet.

Centerpartiet var inför valet för en fortsatt svensk minkuppfödning. Socialdemokraterna sa ”den nya tuffare djurskyddslag som vi nu lagt till riksdagen och som innehåller tydligare krav på naturligt beteende och nolltolerans mot beteendestörningar kommer att ge bättre djurhälsa även för pälsdjur”.

För 16 år sedan, den 16 mars 2006, lämnade dåvarande S-regering en proposition till riksdagen. De föreslog att lagen för uppfödning av minkar skärps så att behovet att ”röra sig, klättra, utöva sitt jaktbeteende och ägna sig åt annan sysselsättning samt av att periodvis vara ensamma kan tillgodoses. Minkar skall ha tillgång till vatten att simma i”. Vid valet samma år blev det regeringsskifte. Den nye landsbygdsministern Eskil Erlandsson (C) sa till Tidningen Djurskyddet att ”den här regeringen har inte för avsikt att införa förbud mot några näringar” och S-förslaget röstades ner i riksdagen. På partikongressen 2021 beslutade S att inte arbeta för ett förbud mot uppfödning av specifika djur. ✕

”Vilda djur i fångenskap”

Minkarna som hålls i bur har behov av att jaga. Det är deras naturliga beteende. Men de kan inte. Burarna är för små.

En riksdagsdebatt 2016 sa Pälsdjursuppfödarnas riksförbunds tidigare ordförande, som blivit riksdagsledamot, att det var fel att jämföra gårdsmink med vilda djur. Den farmade minken har anpassat sig till ett liv i farmmiljö. På Svensk Minks Facebooksida finns en film där en mink i bur klappas. Under rubriken Vild eller domesticerad? står: ”Den som hävdar att minken är ett skyggt solitärt djur får gärna förklara det stora intresset från burgranneminken. Den största likheten den vilda minken och gårdsminken har är namnet, i övrigt har de helt skilda behov.” Vi ringer Per Jensen. Stämmer det?

Per Jensen.

Så den farmade svenska gårdsminken har inte anpassat sig till ett liv i bur?

– Det finns inget som heter gårdsmink. De har varit i fångenskap så kort tid att det fortfarande är vilda djur vi håller i fångenskap. Sakta men säkert

går de mot en domesticering. Det vi säkert vet är att om alla de amerikanska minkar vi håller i fångenskap sätts ut i naturen så konkurrerar de ut de europeiska minkarna överallt. Minkarna i Sverige är samtliga förrymda minkar och klarar sig alldeles utmärkt ute i naturen. Ge dem rätt förutsättningar så betar de sig som sina vilda förfäder: de har kvar alla sina naturliga instinkter.

Minkarna i burarna är större än fria minkar, men inom dem finns behovet av att utöva sina naturliga beteenden kvar?

– Så är det absolut. Vi har gjort väldigt mycket forskning på grisar och där har du en liknande situation. En domesticerad gris väger dubbelt så mycket som ett vildsvin, men släpp ut den i skogen, då blommar vildsvinsinstinkterna ut. Då pratar vi om en art som varit domesticerad i 9 000 år. Till skillnad mot minkens knappt 100 år i fångenskap. Och ge en sugga minsta lilla chans att få bygga bo när hon ska grisa så gör hon det lika intensivt och omständligt som vore hon ett vildsvin. Så det har inte att göra med storlek och utseende, för det kan man förändra ganska enkelt. Beteendet är betydligt svårare att påverka. Då får

man verkligen avla systematiskt på just beteende och det har man inte gjort med minkarna.

Minkaveln har främst inriktat sig på pälseegenskaper.

– Det finns forskare i Danmark som har jobbat med att försöka avla minkar för ökad tamhet mot människor. Det går att avla fram minkar som har en genetisk benägenhet att lättare låta sig tämjäs, men då tappar man pälskvalitetsegenskaper, så därför har näringen inte varit så intresserad av det. Den avel som har funnits på mink har huvudsakligen inriktats på pälseegenskaper.

I Jordbruksverkets utvärdering från 2019 uppger Svensk Mink att ”På dagens svenska minkgårdar lever minkarna ett gott liv i enlighet med sin natur och biologi.”

– Det är ju ett ganska magstarkt påstående. Men näringen vill inte ta till sig det här. Jag satt i en vetenskaplig kommitté i Bryssel som för mer än tjugo år sedan gick igenom all befintlig forskning som finns om minkar och minknäringen. Vår slutsats var tydlig i den här omfattande vetenskapliga rapporten: minkens mest grundläggande behov är omöjliga att tillfredsställa i den typ av uppfödning som finns. Burhållningen har ändrats något sedan dess, en hylla som de kan ligga på har satts upp, en bolåda de kan krypa in i har lagts in, men man är fortfarande inte i närheten av att se till deras rörelsebehov eller deras behov av vatten.

Putsforskning. Så kallar han den forskning som gjorts de senaste åren kring

Foto: Mats Wilhelm/Naturfotograferna/TT

I det fria jagar minken över kilometerstora områden dagligen. Den är solitär, söker sin föda vid vatten och kan dyka på sex meters djup.

hur välfärden för minkarna i burarna kan förbättras.

– Förutsättningen som näringen dikterat är att en mink ska hållas i en bur. Vad kan forskarna komma med för att göra deras liv så drägligt som möjligt inom ramen för det? Då pumpar man in lite pengar till forskare som säger ”Jamen, vi kan sätta in en hylla här så ska vi se om vi kan förändra deras beteende på något sätt?” Sedan kan man säga att nu har vi vetenskaplig forskning som visar att om man sätter in en hylla i buren så blir beteendet mer naturligt för minkarna. Men förutsättningarna är helt galna från början.

En mink kan inte få utlopp för sina naturliga beteende i burar med dagens mått.

– Det finns ingen möjlighet. Man kan sätta in hur många små saker som helst i den där buren, det kommer ändå inte att fungera därför att förutsättningarna är fel. Men näringen har satsat pengar och på det sättet har man faktiskt fått forskare som faktiskt hävdar att ja, vi har bedrivit forskning på det här och tittat på hur man ökar djurens välfärd i burarna. Men man har ju inte tagit sig an grundproblemet.

Ett liknande läge gällde värphönsen i

bur. Stora medel satsades på att studera deras välfärd i burarna.

– Vi sätter en sittpinne i ena hörnet och en klonötare framtill, så ser vi om hönsen får det bättre. Samtidigt som de inte ens kunde sträcka ut vingarna. Nu har man kommit till sans. Värphönsburarna fasas ut.

Han anser inte att minknäringen behöver förbjudas. Sätt i stället krav på att minkarnas naturliga beteenden tillgodoses.

– De ska ha markkontakt och rejäla ytor att springa på, i princip pratar vi om inhägnade områden med rinnande vatten, en slags djurparksmiljö. Då kanske vi kommer i närheten av något man kan acceptera från djurskyddssynpunkt och säga att här har minkarna det tillräckligt bra, här kan ni få föda upp dem och ta deras pälsar. Skulle näringen vilja gå med på det: by all means. Då kan de kanske ta betalt för sin minkpäls efter vad det kostar att hålla djuren så.

Just så fasades svensk rävvuppfödning ut 2001. Kraven på att rävar skulle kunna gräva och röra sig gjorde det för dyrt.

– Djur som hålls av människor ska ha bra hälsa, bra foder, friskt vatten, vi ska skydda dem mot sjukdomar, men vi ska banne mig

Inom minknäringen hålls vuxna minkar i nätade burar på 80x45x30 cm i nedre plan och 30x45x30 cm i övre. De ska även ha en bolåda. Burarna står på rad. Fodret består av fisk-, kött- och kyckling. Halm ska ligga på golvet. Burarna ska ha berikningsföremål som boll, gren och rör.

Foto: iStock

”Det tycks mycket om vår näring”

Svensk Minks vd Jörgen Martinsson säger på sidan 11 att kraven i medborgarinitiativet FFE inte kommer att avsluta svensk minknäring. Här förklarar han varför.

Innan pandemin fanns ett 40-tal minkgårdar i Sverige. – Nu är vi cirka hälften, runt 20 alltså. Det är också beroende på hur man räknar. Det finns minkgårdar med flera delägare och det finns uppfödare som har flera gårdar, berättar Jörgen Martinsson, vd för Svensk Mink.

Under 2021 infördes avelsstopp. Minkuppfödare fick totalt 60 miljoner kronor av staten i ersättningsstöd. Tror du att fler skulle lägga ner sin verksamhet om staten erbjuder ett omställningsstöd? – Det är en hypotetisk fråga som är omöjlig att svara på utan att veta de exakta förutsättningarna för en sådan åtgärd från staten.

Hur ser du på svensk minknäringens framtid? – Den svenska minknäringen är i dag betydligt mindre än tidigare, både till antal uppfödare och produktion, ur ett historiskt perspektiv. De uppfödare som i dag är verksamma har under många år haft stora utmaningar och problem med såväl politiskt motstånd som djurrättsaktivister. Pandemin och det följande parningsförbudet under 2021 har på olika sätt slagit hårt mot näringen. De svenska minkuppfödarna är dock ett segt släkte som är vana att arbeta hårt och länge, ofta i motvind vilket gör att jag är övertygad om att vi kommer att ha kvar näringen i Sverige även framöver.

Att minkarna hålls i gallerburar, där de inte kan springa eller få utlopp för sitt jaktbeteende uppfattas av många kritiker som mest utmanande. Har inte det faktum att näringen ses som oetisk på grund av hur minkarna hålls betydelse för varför näringen är på tillbakagång?

– Nuvarande bursystem för att föda upp mink har provats fram under väldigt lång tid. Vi är mycket väl kontrollerade och dokumenterade. Minken är frisk och välfärdens är god. Otaliga studier liksom uppfödarna som sköter djuren dagligen vars erfarenheter visar att stereotypier inte är något problem. Att vi idag har färre företag, uppfödare och minkgårdar är kopplat till generationsskiftet där unga människor inte längre vill arbeta så hårt och länge som man måste som minkuppfödare samt pandemins olika negativa effekter.

Hur kommenterar du kritiken mot att svensk minkuppfödning inte lever upp till djurskyddslagens portalparagraf att djur ska kunna utöva naturligt beteende?

– Detta är en fråga som stötts och blötts under lång tid. Jag känner mig trygg med all kunskap och erfarenhet som finns inom näringen i kombination med otaliga oberoende utredningar initierade av olika regeringar vars slutsats alltid blivit att vi uppfyller de lagkrav som finns och funnits vid varje given tidpunkt. Hade fallet varit

annorlunda så hade minkuppfödning givetvis inte varit tillåtet i Sverige.

Röra sig, undersöka och utöva jaktbeteende är naturliga beteende för mink. Att dessa behov skulle ha avlats bort under de 100 år som minkar hållits i bur inom pälsdjursuppfödningen är omöjligt, med tanke på att grisarna som domesticerats i 9 000 år fortfarande har kvar samma behov av att exempelvis böka, som deras vilda förfäder vildsvinen, säger ledande etologer. Enstaka leksaker och en extra hylla i buren är långt ifrån tillräckligt för att minken ska kunna utöva naturligt beteende. Hur ser du på att veterinärer och djurskyddsexperter slagit fast att minkarna inom pälsdjursuppfödningen inte får utlopp för sitt naturliga beteende?

– Det tycks otroligt mycket om vår näring från många olika håll, både från de som har stor kunskap, liten kunskap och ingen kunskap alls. Vi är dock mycket väl kontrollerade och dokumenterade genom vårt djuromsorgsprogram, internationellt samarbete och den svenska lagstiftningen. Jag vågar påstå att det finns ingen annan bransch som i förhållande till sin storlek är så påpassad och övervakad från så många olika håll.

Fast insynen är begränsad i vad kontrollerna visar, dels sker få kontroller från länsstyrelserna – i ett av landets största minkgårdslän, Blekinge, uppger länsstyrelsen att de inte gjort några kontroller

Svensk Minks vd Jörgen Martinsson.

2021, 2022, eller fram till den 15 februari 2023 – dels har bristerna som exempelvis upptäcktes på en minkgård i höstas i ett annat län, när länsstyrelsen där gjorde en oanmäld inspektion, sekretessmarkerats. Av handlingarna framgår att kontrollerna gällde avelsdjuren, honor, hanar och valpar, att minst ett djur visat avvikande beteende, att problem med svansarna hittats hos flera och att något som inte borde finnas funnits på gallergolvet. I alla fall på den gården fanns brister. Även om branschen är övervakad innebär väl inte det att brister inte finns?

– Det finns självklart brister och avvikelser inom minknäringen som inom alla andra branscher eller inom samhället i stort, oavsett om det gäller vård, skola eller omsorg. Vi arbetar aktivt med de avvikelser som hittas och jag som har tillgång till alla rapporter känner mig trygg i det.

Är det möjligt för oss att få ta del av de undersökningar som gjorts inom ramen för djuromsorgsprogrammet Minkhälsan? – Nej. Det är interna dokument. **Veterinärer och ledande djurskyddsforskare understryker att det inte finns någon underart, den som pälsdjursbranschen kallar svensk gårdsmink, till den vilda minken som skulle sakna de behov vilda minkar har. Behoven finns kvar, men eftersom minkarna föds upp till ett liv i bur hindras de från att få**

utlopp för sina behov. Vad säger du om att svensk gårdsmink inte är en underart med andra grundläggande behov än vad de vilda minkarna har?

– Jag har aldrig kallat den farmuppfödda minken för underart och har heller inget behov av att göra det. **Okej, men anser du att den farmuppfödda minken inte har samma behov av att utöva naturligt beteende som andra minkar? Minken är ju ett semiakvatiskt rovdjur som normalt jagar över stora ytor.** – Frågan om den farmuppfödda minkens naturliga beteende och biologiska behov har diskuterats flitigt under lång tid och beroende på vilken sida debattören står på så används spretiga forskningsresultat som argument både för och emot. Jag kan dock konstatera att SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd yttrade 2018-09-28 angående uppdrag dnr: 5.2.17-03728/2018, Utvärdering av minkhållningen i Sverige. Där slås följande slutsatser fast och rekommendationer dras utifrån nuvarande forskningsläge: ”Domesticeringseffekter. Minken är en domesticerad art och den amerikanska

minken hålls av människan för pälsproduktion, även i länder där den inte ursprungligen fanns vild. Den har numera etablerat sig som en feral, invasiv art.”

Om föreskrifter likt de som gäller för djurparker skulle införas för minkarna i pälsnäringen, så att minkarna fick utrymme att springa, simma och jaga i hägn, vad hade det inneburit för minknäringen? Hade det gått att ha ett system utan burhållning?

– Nej. **Finns det samarbete mellan er och den finska minknäringen kring minkvaccin mot covid-19 eller andra områden som rör minkars hälsa?**

– Ja, svensk minknäring har och har under väldigt lång tid haft samarbete med den finska pälsdjursnäringen på en rad olika områden. **Om kraven i Fur Free Europe går igenom betyder det slutet för all pälsdjursuppfödning i Europa. Går det att förbereda en nystart för svensk minknäring samtidigt som hotet att hela näringen kan förbjudas inom några år hänger över en?** – Vi har levt med hot om nedläggning i 20 år och kan fortsätta leva med det.✖

"Vi har levt med hot om nedläggning i 20 år och kan fortsätta leva med det."

Jörgen Martinsson, vd, Svensk Mink.

Skydda din katt om något händer

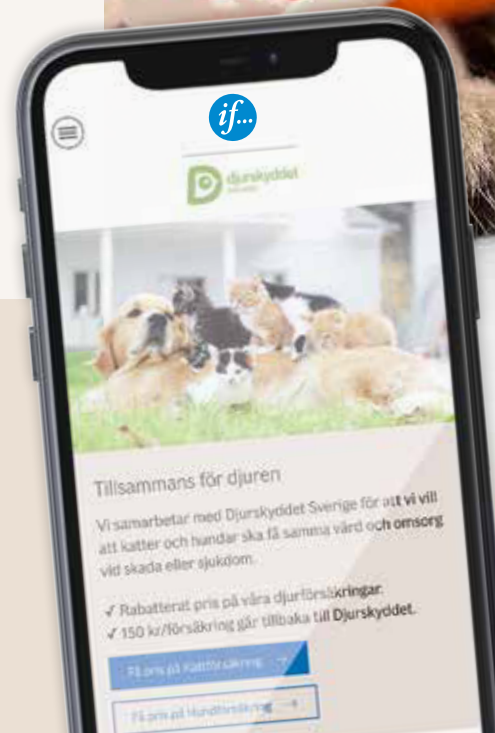
Visste du att 9 av 10 hundar i Sverige är försäkrade – men bara varannan katt? Tillsammans med Djurskyddet Sverige vill vi ändra på det. En kattförsäkring gör djurlivet så mycket tryggare. Blir ditt djur sjukt eller skadat behöver du inte oroa dig för att betala hela veterinärvårdskostnaden själv – utan din katt får alltid den hjälp den behöver.

Vilken hjälp ingår i vår kattförsäkring?

- Fri sjukvårdsrådgivning via Djurens vårdguide om vilken vård din katt behöver – som 1177 fast för djur.
- Tre besök per år hos den digitala veterinären FirstVet.
- Samma veterinärvårdsbelopp under hela kattens liv, om den blir sjuk eller skadar sig.

”Fy hundan att inte fler av mina kattkompisar är försäkrade.”

Katten Morris

If är stolt samarbetspartner till Djurskyddet Sverige.

Skanna QR-koden eller gå in på if.se/djurskyddet för att läsa mer om vårt samarbete med Djurskyddet och hur enkelt du försäkrar din katt.

”ASTA ÄR FÖRSTA KATTEN VI HJÄLPT”

Djurskyddet Flyingebygden startade i fjol och har redan hunnit bli en självklar del av byn.

– Jag tror det är viktigt att på en så här liten ort snabbt skapa samarbeten, säger föreningens ordförande Linnea Stålhandske. Följ med till Flyinge!

”Det här första året har varit intensivt. Vi har arbetat oss fram månad för månad. Både intaget av katter och intresset för att köpa katter från oss har varierat väldigt över året”, berättar Linnea Stålhandske, ordförande i Djurskyddet Flyingebygden.

Första tiden fick föreningen efterlysa katter att ta hand om. Katten Asta blev den första. Hon hittades i en trädgård med sina kattungar.

– De fick bo hos mig. Efter två dagar visade det sig att Asta var heltam, helt plötsligt kom hon bara fram och strök sig mot mig.

Eftersom hon var kelig gick det snabbt för Asta att få ett nytt hem. Men hon lämnades tillbaka.

– Efter detta har vi lärt oss att vara mycket tydligare med att kontrollera att vi

och den som ska adoptera katten menar samma sak. För oss är en kelig katt en katt som inte är skygg. En katt som kommer fram och låter sig klappas ibland. Men paret som adopterade henne trodde att hon skulle sova på deras huvudkuddar och gilla att bäras runt. De blev så besvikna att de lämnade tillbaka henne. ”Det här är inte en keltkatt!” Va? Vi blev alldeles ställda. Men där lärde jag mig att jag måste säga: ”Hon är kelig, men hon är också självständig. Hon är en katt. Hon bestämmer när hon ska bli klappad.”

En annan lärdom är att styrelsen behövde bli dubbelt så stor.

– Vi styrelseledamöter är kontaktpersoner till jourhemmen. Om man arbetar heltid klarar man att vara kontaktperson till två-tre stycken. Vi ger fullservice till våra jourhem, om de vill så levererar vi hem foder till dem, vi hämtar och lämnar katten.

Vi rycker ut om katten behöver veterinär och de kan alltid ringa oss om de har frågor. Vi vill ge dem det stödet. Det förtjänar de. Men det kräver mycket av oss.

Därtill innebär styrelsearbetet möten, att ansvara för sociala medier, planera framåt, ta bilder på katter och lägga ut fotografier på katter som ska hitta nya för-evigt-hem.

– Det blir för mycket om ett fåtal personer ska hålla i allt. Vi pratar nu om att kanske försöka specialisera oss i styrelsen så att någon bara sysslar med sociala medier, till exempel. För det ska vara roligt att vara ideellt verksam i en djurskyddsförening. Vid jul märkte vi att alla vi i styrelsen tappade orken efter att ha kört på hela året. Allt det extra som hör julen till för oss som privatpersoner gjorde att det blev för mycket att också gå på möten, dela ut lappar, efterlysa nya jourhem. Det blev så

tydligt under julen att vi måste vara fler i styrelsen, säger Linnea Stålhandske.

Vid årsmötet i februari dubblade de antalet ledamöter. Nu är de tio.

– Jag tror att det blir mycket bättre. Men trots slitet i slutet av 2022 har det ju ändå varit ett fantastiskt första år. Vi har hunnit hjälpa ett femtiotal katter. Vi räknade med trettio. Ekonomin har vi klarat. Målet är att ha lika mycket pengar kvar som summan vi fick i verksamhetsbidrag så att vi håller oss flytande. När det kommer in katter som kräver extra veterinärsatser har vi samlat in pengar via sociala medier. Vi säljer armband, kalendrar och ekonomin har gått ihop. Men vi skulle behöva en buffert med större kapital som vi kan luta oss tillbaka på när de skadade katterna kommer in, så att vi klarar enstaka veterinärräkningar på 15 000 kronor.

Innan föreningen startade frågade de

runt i byn hur många som skulle vilja bli medlemmar. Omkring tjugo personer sa att de ville.

– Nu är vi sextio medlemmar!

Det fortsätter att trilla in nya och vi får så mycket hjälp när vi går ut och ber om stöd. Det kan vara alltifrån att hjälpa till att skänka pengar till en enskild katt eller att ställa upp med annan praktisk hjälp.

Vad har överraskat dig mest?

– Det var ännu mer krävande än jag kunde föreställa mig. Det är så mycket kontakter vi i styrelsen måste hålla i: med alla jourhem, med veterinärer, och med alla som berättar att de har hittat en katt. Vi håller på att ta fram en matris för hur vi ska prioritera vilka katter som ska gå först.

Geografisk närhet, kattens hälsoläge – skadade och magra katter prioriteras – och att kattungar samt dräktiga katthonor alltid ska tas in först.

– Det innebär att på sommaren får hankatterna vänta, om de inte är skadade. Vi har fått utarbeta en plan, det går inte att ta emot alla.

Ett nära samarbete hålls med Distriktsveterinärerna i Flyinge.

– Det handlar inte om ekonomiska bidrag, utan om att vi har ett ömsesidigt förtroende. De vet hur vi arbetar och uppskattar oss. Vi litar på dem när de råder oss om hur vi ska göra med de svårt sjuka katterna.

Samverkan med flera andra skånska djurskyddsföreningar har vuxit fram, både kring veterinärkostnader och praktiska

”Vi får så mycket hjälp när vi går ut och ber om stöd.”

Linnea Stålhandske, ordförande i Djurskyddet Flyingebygden, med katten Asta.

tips. Nu hoppas de hitta ett mottagningsstall, som fungerar som karantän.

– Det hade räckt med fyra platser. Katterna hade kunnat sitta i karantänsförvaring i två veckor medan vi bedömer psyke och hälsa. Ge dem som behöver avmaskningsmedel, behandla skabb och sedan sätta dem i rätt jourhem. Så att man inte sätter en stressad katt i en barnfamilj. Som det är nu när vi får in ett nödrop kan vi inte ta in katten direkt till ett jourhem som redan har katter, utan måste antingen hitta ett nytt jourhem och i panik skriva kontrakt eller ta in katten i våra badrum och hålla dem i karantän där. Eller säga nej.

Kommunen har inte möjlighet att sponsra dem med lokal. De har ännu inte hittat något privat företag som kan hjälpa.

– Vi letar vidare. I första hand arbetar vi med att få upp ekonomin så att vi kan betala för det. Hade någon låtit oss hyra billigt eller gratis mot att vi betalar för elen så hade vi säkert kunnat lösa det med riktade insamlingar som gick just till det. Kanske med plakat som visade vilka som sponsrade oss på dörren. Vi har massor med olika tankar kring hur det kunnat lösas.

Stressen för styrelseledamöterna hade reducerats radikalt om de haft en karantänslokal.

– Ibland kan ett jourhem märka att det inte kan fortsätta ta hand om den katt de tagit emot. Då vill vi inte be dem vänta, utan tar såklart hand om situationen direkt. Vi vill verkligen att våra jourhem ska känna att de har fullservice från oss. Man ska aldrig känna sig övergiven när man ställer upp för hemlösa katter. Vi som djurskyddsförening ska ge dem all support. Men det ställer också ibland mycket tuffa krav på oss.

En annan fördel med karantänslokal är att föreningen hade haft en plats dit alla de engagerade kattvänner, som redan frikostigt ger donationer men som inte kan ta emot en katt i sina egna hem, kunnat gå och hjälpa katterna.

– Det vet vi att många hade velat. Så en karantän hade kunnat bli en mötespunkt i byn, som förenat oss ännu mer.

Föreningen har redan fått flera sponsorer runt om i trakten. Livsmedelsbutiker, byggvaruhus, frisören, bryggeriet – alla hjälper de till på olika sätt.

– Flera säljer våra kalendrar och armband eller bidrar med priser till våra lotterier. Vi har omkring åtta samarbeten. Alla drar nytta av det. Vi får in medel att

hjälpa katterna med och företagen får sina namn delade när vi tipsar om var man kan köpa våra kalendrar. Alla gynnas. I en liten by tror jag att det är viktigt att jobba nära företagen och snabbt bli en del av samhället, säger Linnea Stålhandske, som nu återigen har katten Asta boende hos sig i väntan på sitt nya för-evigt-hem. Den här gången blir det hos en av Linnea Stålhandskes tidigare kollegor och hon vet exakt vad det innebär att vara en kelig katt.

– När Asta kom tillbaka var hon skygg. Hoppade undan när vi möttes i hallen. Så vi fick börja om igen och låta henne inse att all närhet sker på hennes villkor. Nu ställer hon sig på en fönsterbräda när hon vill kela. När hon är färdigklappad hoppar hon ner. Sen går det några timmar innan hon står där igen. Allt sker på hennes villkor. Som det ska vara för alla katter.

En annan av de speciella katter som fått hjälp genom föreningen är Billy. En kvinna hade sett honom vid ett stall. Rödaktig med lång päls hade den hållit till där i flera månader och såg inte ut att må bra. Hon hade matat den sedan i somras. Den verkade rätt tam, men pälsen var tovig och ena ögat kladdigt. Tiden gick och

Kristin Borggren och katten Billy.

"Våra jourhem ska få fullservice från oss"

Djurskyddet Flyingebygden bad om hjälp att hålla koll vid stallet för att få in katten. Han hade inte syns till på flera veckor när han en fredagskväll i januari plötsligt dök upp.

– En dam for dit med en box och fick till slut in honom. En stor lättnad. Eftersom det var fullt i våra jourhem fick han komma hem till mig. Han landade i badrummet, säger Kristin Borggren, föreningens kassör. Tid hos veterinär ordnades redan på måndagsmorgonen. – Även om vi hade tur att få tid så fort kändes ändå väntan under

hela helgen lång. Pälsen var så tovig att det hade bildats ett tjockt pansar från skinnet och flera centimeter ut. Jag försökte klippa honom. Det gick inte, så hårt var det. Men det var en väldigt kelig och tillgiven katt. Vi visste först inte om det var en hona eller hane, pälsen var så tovig att det inte gick att se om det var testiklar eller tovor.

För att skilja honom från familjens andra katter tillbringade Billy helgen i badrummet, med täta besök av Kristin och hennes man.

– Samtidigt som vi var glada över att han äntligen kommer att få hjälp var det frustrerande att se honom helt fångad i sina tovor. Det är, som Linnea skrev på vår Facebooksida, som att ha en tvångströja klistrad på huden. Det stramar, gör ont och hindrar katten från att röra sig naturligt. Ett stort lidande.

Tidigt på måndagsmorgon infann sig Billy hos Distriktsveterinärerna i Flyinge. Han sövdes. De tjocka pälstovorna rakades försiktigt bort. De satt som pansar över hela ryggen och på magen. Vid baken och runt halsen hade många hårt hoptvinnade tovor bildats.

– Han hade också skabb i öronen, men som tur var hade han inga skador under pälsen.

Innan han vaknade chipmärktes, kastrades och vaccinerades han. Fortfarande slumrande efter sövningen fördes Billy hem till familjen Borggren igen. Badrummet var helt sanerat så att ingen ohyra som funnits i hans päls skulle vara kvar.

– Vi satt med honom i knäet tills han vaknade upp. Jag tror att det var bra att han fick vakna i en miljö som han kände igen. Vi höjde värmen på elementen, nu när han var helt renrakad på större delen av kroppen var det viktigt att han inte frös. Solen sken in genom ett fönster. Det märk-

Billy sträcker ut sig i badrummet.

tes att han ville upp dit, men musklerna bar inte honom att hoppa upp. Det var som att de försvagats av att ha gått runt med den här tvångströjan av igentovad päls under så lång tid.

De bar upp honom i fönstret. Väl där kunde han inte sluta att sträcka ut sig.

– Man riktigt kände hur han njöt av att åter känna sin fulla längd. Inget tog emot längre.

Billy fick ett tjockt täcke i sitt nya rum där han kunde bädda in sig.

– Vi har fäst oss väldigt mycket vid honom. Man önskar, precis som med andra hemlösa katter vi får in, att det gått att få reda på mer om Billys bakgrund. Han är väldigt kelen och tyr sig till människor. Samtidigt är han mycket rädd för olika

ljud. När man flyttar en stol verkar det som att han uppfattar det skrapande ljudet som en explosion, så rädd blir han. Så på något sätt har han farit illa, säger Kristin Borggren.

Billy har nu bekantat sig med de fyra andra katterna i hemmet. En av dem är en helig birma, också det en långhårig ras.

– Som kattägare till långhåriga katter vet man hur mycket arbete som krävs för att hålla pälsen fri från tovor. Det är viktigt att kamma varje dag. Armhålor tar jag extra noga, där är det lätt att det tovar sig.

Pengar samlades in för att täcka veterinärutgifterna. Nästan 3 000 kronor kom och i sitt tack skrev Djurskyddet Flyingebygden: ”Det är alltid nervöst när djur med

så mycket tovor rakas ner. Under pälsen kan det dölja sig infektioner, svamp och sår. Om pälsen varit blöt länge, eller urin och avföring finns i den, så blir huden ofta mycket påverkad. Tovor är ett gissel! Att äga en långhårig katt är ett stort ansvar! Billys hud var dock fin under det tjocka lagret av tovad päls.”

– Det är en helt annan katt i dag. Öronen kliar inte, skabben är behandlad. Ögat har läkts. Nu när Billys päls börjar växa ut ser man vilken fantastisk rödaktig färg den har. Jag tror inte att han är en renrasig katt men han har säkert gener i sig från kanske en somali, det är som en abessinier fast långhårig. Pälsen glänser i rött och vi borstar den varje dag. Billy njuter. ✕

1

UTRUSTA DIG

Långpälsade djur måste få pälsen utredd. Varje dag. Köp stålkam, borste, sax, balsam, schampo, djurfön, rakapparat och lugnande feromoner. Fläkten på bilden är fin för varma dagar men för pälsvård krävs en fön, avsedd för djur.

2

SJÄLVTORKA INTE

Föna alltid ut pälsen eller borsta tills den torkat. Vårvinterns fuktiga väder gör det extra viktigt att kamma ut alla pälsstrån. Var särskilt noga vid armhålor, kön, bakom öron, under hakan och svansen. En lång fuktig päls skapar snabbt hårda tovor om den får självtorka.

TA TOVOR PÅ ALLVAR

En liten tova orsakar stor smärta och tovig päls kan leda till för tidig död. Fem tips till dig som har långpälsade djur.

Text Katarina Hörlin Foto iStock

3

KLIPP NER

Många långhåriga kaniner har päls hängande över ögonen. Förutom att de berövas möjlighet att se världen så letar sig stråna ofta in i ögonen och irriterar. En större tova runt svansen kan även fästa på lår och mage och hindrar kaninen att röra sig. Avföring fastnar. Skinnet irriteras. Sofie Liljeberg driver företaget Teddytassen och hon tar varje år emot cirka 150 tovig kaniner som hon hjälper.

– I enkla fall rör det sig om enstaka tovor men det vanligaste är tyvärr att pälsen växt för och in i ögonen. Ibland är hela svansen och könet inbakat i en enda stor filtad stenhård tova, ofta med kaninens egen urin och avföring, berättar hon.

Enda sättet blir att helt raka ner pälsen. Alla som har långhåriga kaniner: kamma noga igenom pälsen varje vecka! tipsar hon.

4

INSE ALLVARET

Det finns djur som avlidit på grund av tovor. Pälsen har filtat sig så hårt att djuret till slut inte kunnat röra sig. Musklerna förtvinar. Överväg noga om du har tiden att sköta pälsen innan du köper ett långpälsat djur.

5

HJÄLP FINNS

Oavsett om du har en långhårig kanin, katt, hund, marsvin eller annat djur: Har du inte möjlighet att sköta pälsen, sök hjälp hos en privat djurfrisör eller veterinärklinik. De sistnämnda ger ofta djuret lugnande om de behöver raka av pälsen.

Ny djurskyddsutredning oroar

Regeringens utredare Elisabeth Nilsson ska analysera hur de svenska djurskyddsbestämmelserna påverkar svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft. Direktiven väcker oro.

Utredningen Stärkt konkurrenskraft för livsmedelsproducenter och ett starkt djurskydd ska undersöka ”möjliga åtgärder, inklusive regelförenklingar, för att med bibehållna högt ställda djurhållningskrav stärka konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion”.

– Att vår jordbrukssektor är lönsam är viktigt för att någon ska vilja producera livsmedel för oss alla som inte är produceter av livsmedel, säger utredaren Elisabeth Nilsson, tidigare landshövding i Östergötland.

I uppdraget ingår att se hur konkurrenskraften för svenskt livsmedel kan stärkas och bibehålla starkt djurskydd, samt åtgärder för att stärka djurskyddet inom EU och globalt. Landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) presenterar uppdraget såhär:

– En viktig del för regeringen är att ge det svenska jordbruket konkurrenskraftiga villkor. Samtidigt är det viktigt att värna om det svenska djurskyddet. Sveriges högt ställda djurskyddskrav, goda djurhälsoläge och ansvarsfulla antibiotikaanvändning utgör värdefulla mervärden för den svenska livsmedelsproduktionen. Lagstiftningen om djurskydd är en faktor bland många andra som påverkar konkurrensvillkoren för svenska livsmedelsproducenter, säger han.

Utredningen ska föreslå regelförenklingar på djurområdet, analysera konsekvenserna av förslagen ur konkurrenskrafts- och djurskyddssynpunkt, samt ta ställning till om det finns behov av författningsändringar.

– Kravet på förenklingar innebär att förprövning av djurstallar och beteskravet för mjölkkor ligger i farozonen, säger Gunnela Ståhle, styrelseledamot i Djurskyddet Sverige, och fortsätter:

– Inte oväntat har departementet hämtat argument från konkurrenskraftutredningen 2015, då LRF lyckades plantera djurskyddslagstiftningen som en kostnad för svenska djurbönder. Kostnadsberäkningarna från 2015 är rena partsinlagor, att bättre djur-

hälsa ger bättre produktion finns inte med i beräkningarna. Inte heller att djurskydd är ett av de högst värderade mervärde hos svenska konsumenter. Jag hoppas man gör nya beräkningar byggt på fakta, betonar Gunnela Ståhle.

15 forskare vid SLU skrev i en debattartikel i Aftonbladet att ”Senast reglerna skulle förenklas samtidigt som djurskyddet skulle bibehållas och konkurrenskraften stärkas blev resultatet en sänkt avvänningsålder för smågrisar – för att suggorna skulle kunna producera fler grisar.”

De lyfter också att kommittédirektivet nämner strömedel till grisar som ett högt ställt djurskyddskrav.

”Men det är inget ’högt ställt krav’”, understryker forskarna och förklarar att tillgång till halm är en av de viktigaste faktorerna för att minska risken för svansbitning. I majoriteten av övriga EU-länder, som inte har samma krav på strö, sker i stället rutinmässig svanskupering – ett allvarligt djurvälståndspåverkan som strider mot nuvarande EU-lagstiftning.

”Att enbart jämföra vilka regler som

finns i Sverige och övriga EU är därför inte tillräckligt; man behöver även undersöka i vilken grad lagstiftningen faktiskt införlivats och efterlevs.” skriver de och hoppas att utredaren gör ett gediget bakgrundsarbete för att på ett objektivt sätt kunna ”redovisa ett resultat som gör att vi kan vara stolta över svenskt djurskydd”.

Utredningen ska redovisas senast den 30 juni 2024. ✕

Mer som ska utredas

- För- och nackdelar ur konkurrenskrafts- och djurskyddssynpunkt med det obligatoriska kravet på förprövning och konsekvenserna av att ta bort kravet.
- Konsumenters vilja att välja och betala för livsmedel med anledning av de svenska djurskyddskraven och djurhälsokraven.
- Svenska djurskyddskrav för olika djurslag ska jämföras med EU:s djurskyddskrav och nationella djurskyddskrav i relevanta medlemsstater inom EU.
- Om och i så fall i vilken grad de svenska djurskyddskraven påverkar svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft i förhållande till livsmedelsproducenter i andra medlemsstater.

HON AVSLÖJAR HÄSTARS SMÄRTA

Hälften av tävlingshästarna är halta – även om deras ryttare inte märker det. Det säger Sue Dyson, legendarisk veterinär som tagit fram ett verktyg för att bedöma smärta hos hästar under ridning.

”Många hästar får kroniska problem eftersom de inte får hjälp i tid. Ovilja att utföra vissa rörelser betraktas som beteendeproblem och det är inte ovanligt att hästen bestraffas när den försöker undvika smärta och kompensera för sin hälta”, slår hon fast efter en lång karriär som såväl kliniker som forskare, och hänvisar bland annat till studier som gjorts i Sverige och Danmark.

Få kan mäta sina hästkunskaper med Sue Dyson, som blev hästveterinär till följd av att hon själv är ryttare. Efter en mångårig yrkeskarriär med mer än 300 vetenskapliga artiklar publicerade och en mängd meriterande uppdrag både i Storbritannien och internationellt är hon en auktoritet som hästfolket lyssnar på.

Tidigare har hon bland annat forskat kring hur ryttarens vikt påverkar hästen och tagit fram en smärtskala för häst baserat på ansiktsuttryck. Hon drar sig inte för att tala om ifall hon träffar på en ryttare som är för stor för sin häst. Hon har heller inga problem med att informera en ryttare att hans eller hennes häst försöker undvika smärta under ridning.

– Jag upplever inte att det är ett problem att säga det till en ryttare. Min erfarenhet är snarare att ryttarna blir lättade när de får veta att hästens beteende inte beror på att de är dåliga ryttare, utan på att hästen faktiskt har ont.

För att bedöma smärta hos hästar under ridning har hon tagit fram The Ridden Horse Pain Ethogram, ett verktyg som bygger på 24 olika smärtebeteenden hos hästar. Om en häst uppvisar mer än åtta sådana beteenden, då har den ont. Det kan handla om att den gapar, får en stirrande blick, swishar med svansen eller visar ögonvitorna. Ännu tydligare tecken är att den bockar, slår bakut eller kör upp huvudet.

– Om man ger en sådan häst smärtlindring så försvinner beteendena, eller minskar åtminstone betydligt. Plötsligt kan

Veterinär Sue Dyson är världens kanske största auktoritet inom häst-ortopedi. Här på besök vid Danmarks universitetsdjursjukhus i Taastrup.

ryttaren tycka att hästen blir helt annorlunda i ridningen, mjukare, mer följsam, säger Sue Dyson. Det tyder på att de där tidigare beteendena faktiskt orsakades av smärta och därifrån kan man gå vidare och lokalisera det onda och åtgärda det.

Många ser inte någon hälta när hästen får skritta, trava och galoppa utan ryttare. De slår fast att hästen inte är halt och inte har någon smärta.

– Men det går inte alltid att avgöra utan ryttare. För att kunna göra en korrekt bedömning måste man titta på hästen i åtminstone tio minuter och då med ryttare.

Det som driver Sue Dyson är en önskan om bättre hästvelfärd och bättre relationer mellan häst och människa. Tidigare har hon tagit fram en gratis broschyr som avlivar drygt 30 myter som florerar i häst-

världen, till exempel att fuxston är särskilt argisinta.

– Men det finns inga vetenskapliga belägg för att hästens färg har inverkan på hästens temperament. Däremot finns det många hästar som lider i tysthet, för att de har smärtor som ingen upptäcker. En häst som är smärtfri är inte ”sur” eller ”besvärslig”, säger hon. ✕

33 myter om ridhästar

Vill hästen inte galoppa? Glider sadeln ofta över på ena sidan? Går hästen på sidan när den går nerför? Den kan ha ont. Ladda ner gratisbroschyren om myter kring ridhästar, som egentligen visar tecken på smärta.

Gå in på eu.worldhorsetwelfare.org och sök på Myth Busters Sue Dyson.

Schimpansen på bilden är inte från Furuviskparken.

DJURPARKER IFRÅGASÄTTS

Tragedin på Furuviskparken när fyra schimpanser sköts till döds i vintras startade en debatt om djurparkernas berättigande.

Just nu utreder länsstyrelsen händelsen utifrån parkens tillstånd för offentlig förelisning av djur.

– Ett av de krav som finns för djurparker utifrån djurskyddsbestämmelserna är att de utrymmen där man håller djuren ska vara rymningssäkra. Nu har djuren ändå rymt och då bedömde vi att vi behövde få information om vad som hänt och hur det kunnat hända, för att kunna avgöra om vi exempelvis behöver ställa ytterligare krav på parken om att de ska vidta åtgärder, säger Jenny Larsson, avdelningschef på enheten Jordbruk och djur, vid Länsstyrelsen Gävleborg.

De har ställt frågor till och besökt parken. – Vi arbetar med en sammanställning av en rapport och räknar med att den ska vara klar inom ett par veckor, säger Jenny Larsson, vid denna tidnings pressläggning i slutet av februari.

Furuviskparken har från att det stod klart att tre av schimpanserna tagit sig ut i den minus 15-gradiga kylan på morgonen den 14 december fortlöpande via sin hemsida rapporterat om händelserna. Medan det arbetades i två hägn hölls de sju schimpanserna i

ett tredje. En av gallerdörrarna missades att låsas. När schimpanserna skulle föras in i de andra hägnen tog sig tre av dem ut. Beslutet att skjuta dem fattades av vd och djurchef i samråd med veterinärer.

I dag finns tre schimpanser kvar på Furuviskparken. En av dem skadesköts under det fruktansvärda dygnet innan jul. Hon överlevde, men förlorade synen på ena ögat. Även fiskar och fågelspindlar dog. I sommar kommer parken att öppna igen och har investerat i en ny berg och dalbana. Att kombinera nöjesparker med djurparker anser Djurskyddet Sverige är oacceptabelt och efterlyser en djurparksreform.

– En statlig utredning bör tillsättas, för att utreda både hur olyckor ska kunna undvikas framöver och hur förordning och föreskrifter ska förändras för att djurskydd och djurvelfärd ska garanteras på svenska djurparker, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare för Djurskyddet Sverige.

Djurparkers existensberättigande är baserat på deras möjlighet att bevara hotade arter, har Djurskyddet Sverige slagit fast.

– Många av arterna som hålls på djurparker är svåra att hålla i fångenskap då det är icke-domesticerade djur med komplexa behov, som inte sällan utvecklar olika beteendestörningar.

Hur mår djuren på svenska djurparker? Den frågan ställde Djurskyddet Ungdom på sitt vinterwebbinarium, som inte handlade om Furuviskparken, utan om djurparker i stort. De tre inbjudna experterna var eniga om att det inte gick att ge ett generellt svar.

– Inga djur mår bra av att stängas in på små ytor där de inte får utlopp för sina beteendebest. Men så är det inte för alla. Det finns domesticerade arter och flockdjur, som mår jättebra på djurpark. Det är en stor variation, sa Maria Andersson, lektor i etologi vid SLU.

Zoologen Daniel Roth, talesperson för Svenska Djurparksföreningen, lyfte att det inte finns någon annan del av djurbranschen där djur får så mycket tillsyn räknat i tid per djur som på djurparker. Sandra Jönsson, World Animal Protection, betonade frågans komplexitet.

– Hur djurs välfärd är kan variera mycket under en livscykel av naturliga skäl. För en del djur är kompromissen större än för andra, sa hon.

Då det är omöjligt att i en kort artikel belysa alla aspekter som togs upp rekommenderar vi att se hela webbinariet via Djurskyddet Ungdoms hemsida. ✕

Katten Kendrick och kompisen Tom är såklart id-märkta och registrerade.

Foto: Linda Bing

FRÅGA

HEM KONTROLLERAR ATT KATTER REGISTRERAS?

I förra numrets reportage frågade djurskyddarna på Djurskyddet Strängnäs katthem vem som ska kontrollera att kattägare verkligen registrerar sina katter i Jordbruksverkets re-

gister. Vilka blir straffen för de kattägare som inte gör det? De påpekade att "Det ju länge har varit lag på att hundägare ska registrera sina hundar i hundregistret. Det finns upphit-

tade hundar som inte är märkta och registrerade. Vilka straff får ägarna? Det hör man sällan något om." Vi sänder frågan vidare till polis Mikael Åslund, som ger sitt perspektiv!

SVAR

"DET ÄR INTE BROTTSLIGT ATT INTE MÄRKA"

Hej! Att katter och hundar ska vara märkta regleras i lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, tillsynslagen. I tillsynslagen framgår att ingen myndighet har någon skyldighet att kontrollera att hundar eller katter är märkta. Detta skiljer sig från djurskyddslagen (2018:1192) där det framgår att länsstyrelserna har rätt att kontrollera att lagen efterlevs, att djur inte far illa.

Om man påträffar en katt eller hund som är omärkt ska man kontakta länsstyrelsen. Det är länsstyrelsen som kan förelägga ägaren till katten eller hunden att märka den varaktigt. Om ägaren inte märker katten eller hunden kan länsstyrelsen förelägga ägaren att göra det vid vite. Vite är ett penningbelopp som en domstol eller

myndighet beslutat för att någon inte följt myndighetens beslut.

Det är inte brottsligt att inte märka sin katt eller hund varför polisen inte utreder vems den omärkta katten eller hunden är. Det "straff" ägaren riskerar genom att inte märka sin hund eller katt är ett penningbelopp som länsstyrelsen kan begära utdömt hos förvaltningsrätten. Det är länsstyrelsen som ska utreda ärendet och storleken på penningbeloppet.

Många kattägare och hundägare tror att det räcker med att ha sin katt eller hund registrerad i speciella katt- och hundregister, men det räcker längre. Alla hundar och katter måste vara registrerade i Jordbruksverkets katt- och hundregister. ✕

POLISPERSPEKTIV
MED MIKAEL ÅSLUND

"FISKAR FÖRTJÄNAR BÄTTRE"

De flesta fiskar som föds upp för att bli livsmedel omfattas inte av något djurskyddsregelverk. Endast en procent av de 124 miljarder fiskar som varje år blir föda har skydd vid slakt.

Foto: iStock

Tilapia föds upp här.

Ä

ven om det sedan länge är känt att fiskar är kännande varelser så räknas de fortfarande som biomassa än i antal individer." Det skriver fyra forskare från Cambridge university i studien Estimating global numbers of farmed fishes killed for food annually from 1990 to 2019.

De har räknat om de slaktade fiskarnas vikt till antal individer. Svindlande 124 miljarder uppfödda fiskar slaktades under 2019 för att bli livsmedel. Därtill kommer alla de fiskar som avlidit innan slakt och de som används till foder. Endast en procent omfattas av djurskyddsregler vid slakt.

Dessutom finns putsarfiskar. De används för att äta upp lusparasiter på laxarna som föds upp i de norska kassarna.

– Stensnultra, skärnsultra och berggylta är tre arter av familjen läppfiskar vilka också inkluderar några av de absolut klokaste fiskar som vi känner till. Vissa av dem kan bli 30 år. De fångas på västkusten, förs till Norge och överlever inte ens två år ute i de norska kassarna eftersom de äts upp av laxen, drabbas av sjukdomar eller helt enkelt svälter ihjäl. Det finns rapporter som säger att endast en av fem putsarfiskar ens äter lusen, säger Al-

bin Gräns, en av Sveriges mest framstående fiskforskare.

– Vi måste fråga oss om det är rimligt att vi skickar putsarfiskar till Norge och bidrar till de djurskyddsproblem som det innebär, sa han på Djurskyddet Sveriges fiskwebbinarium i vintras där han talade under rubriken Nya arter nya problem.

Albin Gräns underströk att innan Sverige går vidare med matfiskproduktionsinvesteringar bör de ansvariga fråga sig: Vagar vi investera i nya arter och system med dagens kunskapsläge? Ska vi verkligen stoltsera med matfisk som avlivats med den bevisat mycket plågsamma och långsamverkande koldioxiden?

– Svenskuppfödd röding har stolt serverats både på Nobelmiddagar och bröllop i kungahuset. Som PR-ansvarig för dessa event hade jag varit orolig över att stoltsera med det om jag hade vetat hur avlivningen kan se ut, sa Albin Gräns.

– Bedövning inför slakt ska vara omedelbar. Rätt bedövningsmetod måste ges till varje art. Problemet är att kunskapen ännu inte finns. Av 167 varmvatten-

Berggylta.

levande fiskarter finns ingen information vilken bedövningsmetod 149 av dem ska ha innan slakt.

Marco Vindas, fiskforskare i Norge, gav Sverige rådet att skynda långsamt.

– Om ni ska börja med fiskuppfödning i större skala, pusha inte för att det ska gå snabbt. Få kunskap om varje art först, innan de utsätts för lidanden.

Hur mycket ljus behöver denna art? Vilken vattentemperatur? Hur ska den bedövas innan slakt? Tre av flera frågor som måste besvaras innan nya arter kan börja födas upp. Det finns ett tryck på att Sverige ska utöka sin matfiskproduktion.

– Vi kan inte fortsätta betrakta fiskar som en enda art. De är olika, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

– Sverige har en gemensam lagstiftning för alla fiskar. Vi behöver artspecifika föreskrifter innan vi ens kan tänka på att utöka fiskproduktionen med nya arter att föda upp. Fiskar är kännande, kloka, varelser. Det vet vi. Det gör mig upprörd och ledsen att vi inte behandlar dem bättre. De förtjänar så mycket mer! ✕

"SE ORON I HUNDENS ÖGON"

Mitt i förödelsen kämpar människor varje dag med att hjälpa Ukrainas djur. Och djur hjälper människor.

"Det bästa och det värsta är att få fotografier från de som vi stöttat. Vissa bilder blir man lycklig av att se, andra kastar ner en i förtvivlan. Som den här!" säger Olga Kirilovich, och visar en bild på en tård man omringad av hundar som äter det foder han håller ut ur en säck. De står på en grusplan någonstans i Kherson. Blicken när mannen tittar upp mot kameran är tom.

– Han hjälper hundar så gott han kan, utan resurser, utan att ha tillgång till annat foder än det han får skänkt till sig. Hur länge till ska han orka?

Det är fredagskväll och Olga Kirilovich som är kommunikationsansvarig för den ukrainska djurskyddsorganisationen UPAW,

Ukrainian Pet Association Worldwide, har samlat de organisationer som på olika sätt hjälpt dem att stötta djuren i Ukraina till ett Teamsmöte. De har i sin tur fått bjuda in personer som de tror kan vara intresserade av en lägesbild. Djurskyddet Sverige har genom sin samlingsavdelning skänkt 186 084 kronor till UPAW och bjudit in tidningen till träffen. Från ett Ukraina där attackerna fortfarande pågår håller Olga Kirilovich sin presentation.

Stapeldiagram visar hur gåvorna i mars 2022, direkt efter invasionen, var uppe i 300 ton sällskapsdjursfoder. Behovet var cirka 100 ton mer. Därefter sjönk gåvorna stadigt. I januari i år var de nere i 36 ton.

– Samtidigt blir läget värre här.

Elcentraler och värmeverk har förstörts. Värden för 1 428 miljarder kronor förlorades under 2022. Attackerna fortsätter.

– Vi har fått portabla generatorer som kan alstra ström.

45 generatorer har levererats till Odessa, Chernihiv, Kharkiv, Kyiv, Sumy och Mykolai.

– Ytterligare 29 ska levereras till Zaporizhzhia, Dnipro, Poltava, Kharkiv och Mykolaiv, säger Olga och visar foton på hundar och katter som sitter på en generator. De har täcken runt sig, gåvor från omvärlden.

– Vi är så tacksamma för hjälpen. En grupp kvinnor i Finland har sytt vattenavvisande värmande jackor till hundarna. Jag blir rörd av att dessa kvinnor tagit sig tid att

tillverka plaggen. Jackorna har hjälpt hundarna att klara sig den här kalla vintern.

En bild visar en labrador i rescueväst. Nosen är sotig och han sitter bredvid en sönderbombad byggnad. Marken är fylld av rasdelar. Fotot är från Dnipro.

– Jag valde den här bilden inte bara för att insatsen räddningshundarna gör, att vara med och leta efter överlevande i 69 timmars räddningsaktion är enastående, utan också för hundens ögon. Det är hjärtskärande att se oron i blicken för alla som är kvar under rasmassorna.

Smällarna, skriken, stressen, all död på katastrofplatserna drabbar också rescuehundarna, hur tränade de än är.

– Dessa fantastiska hundar, som arbetar under dessa katastrofala förhållanden behöver stöd för att kunna fortsätta.

Hundar har skolats om för att söka efter sprängämnen och stupade soldater.

– När kriget är slut kommer det att behövas hundar som spårar minor.

De hemlösa hundarna och katterna har blivit fler. Deras ungar föds in i hemlöshet.

– Det finns en rabiesrisk. Den fanns redan innan kriget, men nu är den högre när djur rör sig ute utan uppsikt. Människor har börjat bli rädda för djur.

Olga visar en bild på en husvagn. Den har en polsk veterinärstiftelse skänkt, inuti finns operationsbänksar och utrustning för att kastrera hundar och katter. En mobil kastreringsklinik.

– Vi är så tacksamma! I april–oktober räknar vi med att vaccinera och kastrera 1 210 hundar och katter per månad. Totalt ska vi nå 8 470 djur. Här visar vi att det finns humana sätt att hindra fler djur att bli hemlösa. Vill någon av er vara med och stötta detta projekt så bjuder jag in er till ett nytt möte längre fram.

401 mejl och 4 354 anrop via andra sociala plattformar har UPAW tagit emot de tre senaste månaderna. Hälften var akuta.

– Det är alltifrån en ensam kvinna som behöver hjälp att ta sig och sin hund ifrån ett område till vädjan om mer foder. Vi har delat ut 139 501 enheter katt- och hundfoder som räcker en månad sedan kriget började. Under krigets första tio månader har 180 000 katter och hundar behövt hjälp. Hjälp behövs ännu. Mer än någonsin. Nu är jag klar. Några frågor?

Ingen frågar något. Flera skickar hjärtan via chatten.

– Jag är så glad för att ni tog er tid att lyssna så här en fredagskväll. Thank you for being with us. ✕

Djur i katastrofer

Behovet av akut stöd för att hjälpa djuren i Ukraina är stort. Men donationerna minskar. Även Europas djur måste inkluderas i planeringen för kommande kriser.

– **Det här kriget är** utdraget och otäckt. Människor lider, och det gör djuren med. Jag arbetar för att underlätta informationsutbyte mellan våra medlemmar och olika organisationer i Ukraina, säger Valentyna Vozna som koordinerar EfA:s, Eurogroup for Animals, stöd till Ukrainas djur. EfA är en paraplyorganisation för Europas djurrätts- och djurskyddsorganisationer.

Just nu koordinerar hon ett steriliseringsprojekt och kartlägger de kliniker och veterinärer som olika organisationer arbetar med. Behovet av finansiellt stöd för att hjälpa djur i Ukraina är stort, men donationerna minskar.

– Vi kan inte räkna alla djur, men det rör sig om hundratusentals, möjligen miljoner djur, som behöver foder.

Situationen på landets djurparker är problematisk. Några djur har blivit evakuerade, men inte alla. European association of zoos and aquaria och European alliance of rescue centres and sanctuaries har sänt foder och ekono-

miskt stöd. EfA stöttar även lokala organisationer som räddar vilda djur. Läget för djuren i Ukrainas lantbruk är svårt att få en bild över.

Vad kan privatpersoner göra?

– Skänk pengar direkt till organisationer i Ukraina eller ge till en betrodd organisation i Sverige. Djurskyddet Sverige har donerat till UPAW och stöttat projekt där flyktingar får hjälp att sterilisera sina djur. Det betyder mycket.

Nyligen gav EfA ut rapporten Animals in disasters, Djur i katastrofer. Den visar vikten av att djur skyddas och att EU samordnar skyddet. Kriserna i Europa har ökat och kommer förmodligen att bli fler, slår EfA fast. Det långsiktiga målet är att alla djurarter får skydd vid en katastrof. Det omedelbara målet är att inkludera djur i EU:s katastroflagstiftning. Djurskyddsaktörer som tar fram katastrofhanteringsplaner och samordnar katastrofinfångst i EU ska ingå, enligt rapporten som kan laddas ner på EfA:s hemsida. ✕

EfA listar hjälporganisationer

Flera organisationer som hjälper Ukrainas djur finns både inne i Ukraina och längs gränserna.

UAnimals är en av de organisationer som likt UPAW finns inne i Ukraina. De har bidragit till att 7 000 hundar och katter har kastrerats och att 500 ton foder delats ut.

På www.eurogroupforanimals.org finns listor över inhemska och utländska organisationer som hjälper djur. Djurskyddet Sverige har utöver summan som skänkts till UPAW, samlat in drygt en miljon kronor till Ukrainas djur. De största behoven djuren har efter ett års krig är enligt EfA foder, kastrering och veterinärvård. ✕

Foto: Linda Prieditis

191 sidor av hundkärlek och kul kunskap

Hundens hemligheter av Per Jensen
Förlag: Natur och Kultur

Så när du sitter där i soffan och förundras över hur din hund kunde veta att du just tänkt lägga undan boken och gå en promenad, tänk då på epilepsihundarna och deras nästan magiska förmåga att läsa av sin ägare. Tänk om vi kunde få uppleva bara en bråkdel av det de gör av världen, skriver professorn i etologi Per Jensen. Vi får inte uppleva världen som hunden gör, men tack vare denna bok kommer vi det mysterium som är deras värld en bra bit på spåren.

Mellan varje kapitel i denna lättlästa vetenskapsbaserade bok finns vackra fotografier på hundar. De får en att än mer fascineras av allt dessa djur vet och kan, där vi människor bara kan gissa oss till varför. Per Jensen gissar också – fast på ett spränglärt personligt och roligt sätt.

I kapitlet Äta bajs får läsaren ta del av olika teorier om varför hundar gör detta obehagliga. Är det ett arv från när modertiken åt upp valparnas bajs för att hålla rent? Eller handlar det om att avföring är en revirmarkering så när hunden vill inta ett revir åter den helt enkelt upp markeringen? En tredje teori tar avstamp i hundens koppling till människan. I flera länder – som Filippinerna och Senegal – har antro-

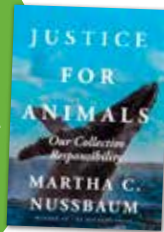
loger vittnat om att när barn utträttat sina behov utomhus var det inte ovanligt att de vuxna helt enkelt lyfte upp barnen och lät en hund slicka dem rena i baken. Kan det förklara såväl varför hundarna domesticerades en gång i tiden som varför de gillar att äta människoavföring? frågar sig Per Jensen. Vi vet inte, men några pussar blir det inte tal om, slår han fast.

På liknande sätt går han igenom varför hundar håller huvudet på sned när de lyssnar, varför de sover så mycket och hundgäspningens mystik. Boken slår håll på en del myter, men den kvardröjande känslan efter läsningen är en än större förundran och beundran inför hunden som väsen. ✕

Radiotips!

Filosofiska Rummet på SR P1 talar om Martha Nussbaums bok *Justice for Animals*. Djur som har ett medvetande och kan känna ska ha rätt att utveckla sina förmågor.

Lyssna på nätet, programmet sändes den 3 mars. I nästa nummer av denna tidning recenserar Helena Striwing boken!

Hjälp smådjur

Anlägg en groddamm. Hjälp fjärilar genom vintern. Ordna biologisk mångfald på balkongen. Hur? Surfa in på: <https://rikaretradgard.se> för tips.

Foto: John Hallmén

Padda, Bufo bufo.

Foto: J. Väilä Hamrin

Ekorren "Halvöra" äter frukost.

Ekorregrupp på nätet

Älskar du ekorrar? Då finns en grupp för dig. Facebookgänget Vi som ÄLSKAR ekorrar samlar 2557 medlemmar när detta skrivs.

– Jag startade gruppen för att jag älskar ekorrar, att se alla underbara glädjepaket som ekorrar är får mig att må bättre, berättar grundaren Mathias Elofsson.

Gruppen har regeln att ingen som inte är utbildad viltrehabiliterare får ge råd om hur man ska hjälpa ungar i nöd. En lista med kontaktuppgifter till rehabiliterare är fastspikad överst på sidan, som varje dag fylls av fantastiska fotografier på ekorrar som skalar nötter, sover mot sin svans eller bara står och blundar.

Om oförsvarlig renrasavel

Tänk er den här texten skriven över bakgrundsbilden av hundarna som vi har känt och tyckt om. **Ha överseende om formuleringarna är vassa: skarpa linjer gör det lättare att se.** Så inleder Bodil Carlsson sin exposé över renrasaveln, om hur utseendet i flera fall kommit att bli viktigare än hundens hälsa. Läs mer på hennes blogg. Här följer ett utdrag.

Om vi tänker till lite efter att ha sett de svindlande svängningarna i hundrasers popularitet genom hundra år, en ömklig fjutt av tid mot bakgrunden av de femtontusen år som människor och hundar har levt ihop – vilka slutsatser kan vi dra?

Hundraser efterfrågas i dag inte huvudsakligen på grund av sina inneboende egenskaper, inte för att de vallar eller jagar eller vaktar bra, hittar knarkgömmor eller överlevande i rasmassor, utan på grund av hur de presenteras. För de flesta presumtiva köpare är ursprungsegenskaperna till mera besvär än nytta, så de avlas bort.

Där har ni den verkliga delningen av raserna.

Många köpare i dag vill ha utsidan, dels därför att de vet ganska lite om insidan och inte har användning för den, dels ännu mera för att det är utsidan som presenteras för dem. De tror att utsidan är det som skiljer en sorts hund från en annan. Ännu värre: de tror att utsidan ÄR hunden. Det tror kennelklubbarna också. Det har de trott sedan de startades. Vilken annan funktion har utställningarna och varför har utställningarna annars en så central roll i kennelklubbarnas verksamhet? Att sälja utseende är den punkt där den traditionella renrasvärldens gamla prioriteringar ingår ett på kort sikt lyckligt äktenskap med den nya valpköparmajoritetens förväntningar.

Utsidan har lyfts fram sedan hundtyperna flyttade med människorna in till städerna och adopterades som "rashundar" av nobiliteten och den övre medelklassen i England och sedan i resten av Europa.

Utseendet och stamtavlan definierade inte bara den överlägsna hunden utan – minst lika mycket – den överlägsna ägaren, den som inte nöjde sig med byrackor.

"Många köpare i dag vill ha utsidan, dels därför att de vet ganska lite om insidan och inte har användning för den, dels ännu mera för att det är utsidan som presenteras för dem."

Det var så det började, men det är inte där vi är nu. Nu har nästan varenda kotte en rashund och det finns väldigt gott om kottar i hundintressets gamla kärnländer samtidigt som hundmodet sprids till andra världsdelar – så vad ska marknaden hitta på för att fortsätta attrahera köpare genom att vara lite lagom exklusiv? Det finns två tänkbara svar på den frågan: 1) introducera nya raser och 2) extremifiera de gamla.

Och vad är det vi ser hända?

När arbetet försvann från hundraserna, försvann den inbyggda spärren mot exteriöra fantasier. Raser gjordes "unika" genom sitt utseende. När många fler fick plånbok nog att skaffa hund, blev det inte bara möjligt utan lönande att producera fantasierna. Visst, man kunde tjäna

pengar på det. Men man kunde också tjäna något mycket viktigare än pengar. Självkänsla. Grupptillhörighet. Identitet. Eller som genetikern och hundavelsexperten Per-Erik Sundgren en gång sa: känslan av att vara framstående inom sin ras.

Alla människor längtar efter ett sammanhang där vi får betyda något. Om man ser sig själv som den som värnar och vårdar något unikt, då har man hittat den platsen. Bitterheten i striderna inom hundvärlden är svåra att förstå utan den tanken.

Det är min uppfattning att delar av dagens utseendeinriktade renrasavel är just oförsvarlig – därför att de som sysslar med den inte vill eller kan balansera vinsten för egen del (det man strävar efter och får utmärkelser för och tjänar pengar på) mot den kostnad (förhöjd sjukdomsrisik, kroppar som är svåra att leva i), som man låter hundarna och hundägarna ta. ✕

Foto: Maria Lund

Bodil Carlsson, collievän och ansvarig utgivare för bloggen Collievänner.

Krönikan är ett utdrag ur skrivprojektet *The long read* som startade den 9 februari i år. Nya delar fylls ständigt på. Läs här: <http://collievaenner.blogspot.com/>

Vi lottar ut fem fina fågelpaket från Vivara. Perfekt för att hjälpa fåglarna genom vintern! Vinsten kan skilja sig något från bilden här intill, men fågelpaketet innehåller fröblandning, frö-automat, fågelholk och energikaka.

GÖR SÅ HÄR:

Det är det fyrsiffriga talet som bildas av de röda siffrorna (t ex FEM TRE ETT TVÅ = 5312) som är er svarskod. Ring **0944-670 90 09**. Följ de talade anvisningarna. Du ombeds att ange krysssets tävlingsnummer, som är 24, och de fyrsiffriga svarskoden (ovan). Sedan är det klart. Du kan inte ringa från hemligt eller dolt nummer. Det betyder att ditt nummer måste synas när vi söker det på hitta.se eller eniro.se. Samtalet kostar 11 kronor. Du accepterar kostnaden genom att trycka 1 i början av samtalet.

Senast **24 april 2023** måste vi ha ditt svar. Lösning och vinnare presenteras i nästa nummer.

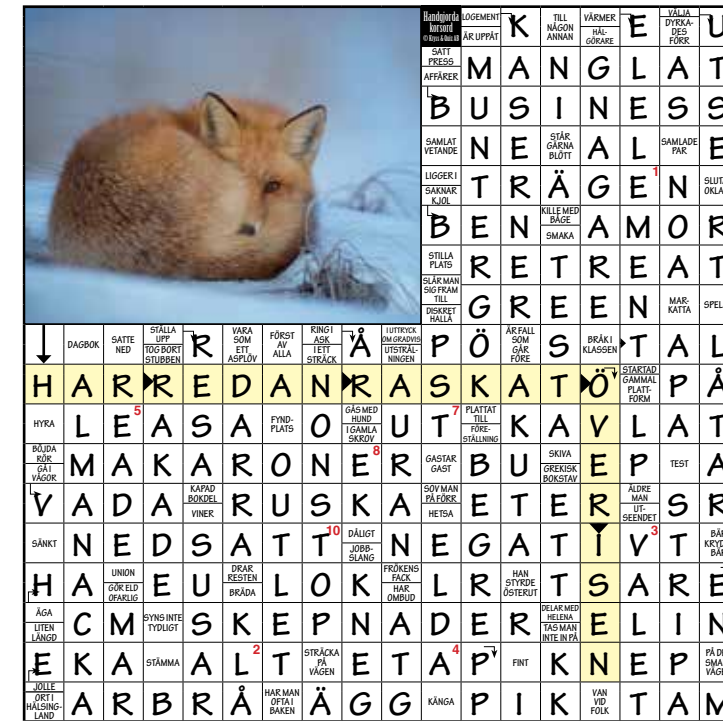
5
VINNARE!

GRATTIS! VINNARNA I DJURKRYSSSET NR 4, 2022:

Catherine Li Madelaine Ahlinder, Kista, Margaretha Ödjar, Karlstad, Inger Birgitta Van Roseel, Kungsbacka, Ludwig Ingvaldsson Gustavsson, Nyköping och Kerstin Hallén, Lindome.

Rätt lösning till Djurkrysset i nummer 4, 2022:

VALKOMMEN!

Medicinska utredningar • Operationsavdelning
Röntgen • CT-röntgen • Ultraljud • Cardiologi
Ögonspeglings • Kattmottagning • ID-märkning
Kostrådgivning • AI-kompetens

042-20 20 00 • www.dinvet.nu
Ekvändan 2, Helsingborg

Behöver du hjälp med att förstå ditt djur
eller få bukt med ett oönskat beteende?
Då finns vi här för dig!

Etologi är läran om djurs beteende och vi är en yrkesorganisation för etologer. Vi som är anslutna till föreningen har en akademisk utbildning inom djurs beteende.

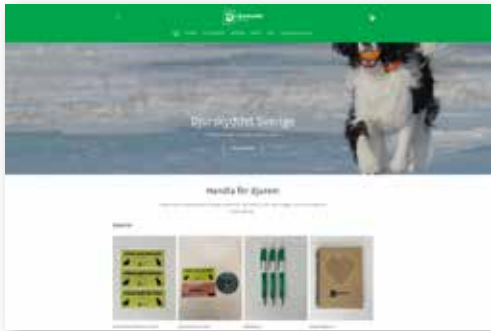
Som etolog undersöker vi
orsaken till ditt djurs beteende
utifrån dess evolution och biologi -
och hjälper dig lösa problematiska
beteenden. Kontakta oss gärna!

 info@sverigesakademiskaetologer.se

 Sveriges Akademiska Etologer

Ny webbshop – handla med medlemsrabatt!

I Djurskyddets nya webbshop kan du köpa profilprodukter såsom t-shirts, ryggsäckar och nyckelband. Du kan också beställa gratis informationsmaterial som till exempel vykort och olika broschyrer. Som medlem i Djurskyddet får du 15 % rabatt på samtliga produkter. **Mejla till info@djurskyddet.se för att ta del av rabattkoden.**

Här hittar du webbshopen:
djurskyddet.myshopify.com

Medlemsförmån hos Miwo Design

Miwo Design säljer handgjorda svensktillverkade hundsängar, kattbäddar och stilfulla accessoarer i skandinavisk design till din hund och katt. Kanske något som kan passa som en present till din fyrbenta vän?

Du som är medlem i Djurskyddet Sverige får **15 % rabatt hos Miwo Design. Ange Djurskyddet15** i kassan på miwodesign.com för att ta del av erbjudandet.

Se fler medlemsförmåner: djurskyddet.se/stod-oss/bli-medlem/medlemsformaner

Kontakta vår medlemsservice

Har du frågor om ditt medlemskap, vill beställa informationsmaterial eller meddela att du har ny adress?

Välkommen att kontakta Djurskyddet Sveriges medlemsservice på **08-673 35 11**. Telefontiderna är mån–fre 9.00–15.00. Stängt för lunch 11.30–12.30.

Du kan också mejla till info@djurskyddet.se.

Brev skickas till:
Djurskyddet Sverige
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Klipp av talongen här, lägg i kuvert och skicka kostnadsfritt till vår svarspostadress.

Fyll i talongen och posta den till Djurskyddet Sverige!

Ja, jag är intresserad av att stödja Djurskyddet Sveriges arbete. Jag vill:

- ☐ Bli medlem (för dig som inte redan är det)
- ☐ Bli månadsgivare
- ☐ Ge en gåva

☐ Jag är redan medlem men har ny adress.
(Fyll i både din nya och din gamla adress, samt medlemsnummer)

☐ Jag är redan medlem men lämnar gärna mitt telefonnummer och/eller min e-post så att ni kan nå mig på flera sätt.
(Glöm inte att fylla i ditt namn och medlemsnummer)

Namn och min nya adress:

För- och efternamn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Personnummer (ÅÅMMDD): _____

Vid adressändring; det här var min gamla adress:

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Medlemsnummer: _____

Djurskyddet Sverige där du bor!

Djurskyddet Sverige är ett riksförbund med 42 lokalföreningar över hela landet.

BLEKINGE LÄN

Djurskyddet Karlshamn
0735-08 71 07
karlshamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Ronneby
0734-22 60 57

DALARNAS LÄN

Djurskyddet Dalarna (Borlänge)
dalarna@djurskyddet.se

GÄVLEBORGS LÄN

Djurskyddet Bill & Bull Söderhamn
0764-10 01 01
info@djurskyddetbilllochbull.se

Djurskyddet Bollnäs-Ovanåker
0703-02 80 06
djurskydd_bollnas@hotmail.com

HALLANDS LÄN

Djurskyddet Norra Halland (Kungsbacka)
0708-77 64 70
info@djurskyddetnorrahalland.se

Djurskyddet Kattfotens Katthem i Halmstad
0701-55 80 08
kattfoten@djurskyddet.se

JÄMTLANDS LÄN

Djurskyddet Jämtlands Län (Östersund)
0730-31 72 43 alt 0722-16 31 62
jamtland@djurskyddet.se

JÖNKÖPINGS LÄN

Djurskyddet Eksjö
0702-52 82 88
cats@djurskyddet-eksjo.se

KALMAR LÄN

Djurskyddet Kalmar
0480-41 11 00 alt 0703-57 93 03
kalmar@djurskyddet.se

Djurskyddet Västervik
0704-530 518
djurskyddetvastervik@gmail.com

KRONOBERGS LÄN

Djurskyddet Kronoberg (Växjö)
0723-14 95 30
info@djurskyddetkronoberg.se

Djurskyddet Sigfrid (Växjö)
sigfrid@djurskyddet.se

NORRBOTTENS LÄN

Djurskyddet Norrbotten
0725-10 19 14
norrbotten@djurskyddet.se

SKÅNE LÄN

Djurskyddet Flyingebygden
flyingebygden@djurskyddet.se

Djurskyddet Helsingborg
helsingborg@djurskyddet.se

Djurskyddet Landskrona
0738-04 96 44
djurskyddetlandskrona@hotmail.com

Djurskyddet Snapphanen
0708-11 28 16
info@djurskyddetsnapphanen.se

STOCKHOLMS LÄN

Djurskyddet DOSO
2021.doso@gmail.com

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
djurvannernastockholm@djurskyddet.se

Djurskyddet Kattvärnet Haninge
0722-22 68 70
info@kattvarnet.se

Djurskyddet Stockholm Norrort
stockholmnorrort@djurskyddet.se

SÖDERMANLANDS LÄN

Djurskyddet Nyköping
0155-21 76 32
nykoping@djurskyddet.se

Djurskyddet Strängnäs
0735-00 26 30
strangnas@djurskyddet.se

VÄRMLANDS LÄN

Djurskyddet Karlstad
0725-20 00 28
kontakt@djurskyddetkarlstad.se

Djurskyddet Kristinehamn
0550-151 55
kristinehamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Säffle-Åmål
saffle-amal@djurskyddet.se

Djurskyddet Norra Värmland
0730-47 82 29
norravarmland@djurskyddet.se

Djurskyddet Westra Wermland (Arvika)
0722-33 38 10
westrawermland@djurskyddet.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Djurskyddet Skellefteå
0702-70 03 92
djurskyddetskelleftea@gmail.com

Djurskyddet Västerbotten (Umeå)
0725-56 60 90
info@djurskyddetvasterbotten.se

Djurskyddet Åsele Katthem Kurrlyan
0730-42 60 70
miaost73@gmail.com

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Djurskyddet Härnösand
0705-33 36 10
djurskyddet.harnosand@gmail.com

Djurskyddet Sundsvall
060-56 78 50
djurskydds@hotmail.com

Djurskyddet Ådalen (Sollefteå)
0730-63 23 45
djurskyddetadalen@hotmail.com

Djurskyddet Örnsköldsvik
0709-45 02 77
oviks_djurskydd@hotmail.com

VÄSTMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mälartassen (Köping)
malartassen@djurskyddet.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Djurskyddet Bohuslän
0761-17 77 81
info@djurskyddetbohuslan.se

Djurskyddet Skaraborg (Töreboda)
0739-24 26 72

ÖREBRO LÄN

Djurskyddet Vilsna tassar Hällefors
Telefon: 0763-68 17 95
vilsnatassar@djurskyddet.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Djurskyddet Fiahemmet i Norrköping
011-31 14 99
fiahemmet@hotmail.com

Djurskyddet Mjölby
0142-36 11 02
djurskyddetmjolby@gmail.com

Intresserad av att starta en förening där du bor?

Läs mer på Djurskyddets hemsida:
www.djurskyddet.se/engagera-dig/starta-ny-forening

Eller kontakta Djurskyddets kansli:
info@djurskyddet.se
08-673 35 11

Josefin Liljeqvist, styrelseledamot i Djurskyddet Sverige, på bilden med Coco.

SISTA ORDET

Nu tar vi nästa utmaning

Min morfar är en av mina största förebilder. Utan att direkt tala om vikten av hållbara ekosystem, pratade han om det genom att ta med mig ut i naturen, visa hur djurspår ser ut i olika marker, ge rådjur och alla skogens djur mat på vintern och mycket mer.

För några år sedan satt jag och morfar och drack kaffe. Genom mitt arbete med djurskyddsspårbarhet inom modeindustrin försökte en förespråkare för pälsindustrin i Sverige värva mig som deras talesperson, något jag tackade tydligt nej till. Jag berättar om detta för morfar varpå ett chockerande svar kommer: "men det är ju bra att vi använder minkens päls när den självdör". Han säger tydligt att minkindustrin är något bra. Ungefär en minut senare så råkar en dokumentär om pälsindustrin dyka upp. Jag ber morfar att kolla på den, vilket han gör. När dokumentären är klar är han märkbart upprörd. Han berättar att han inte visste hur hemskt djuren behandlades och att industrin bör avvecklas.

Varför berättar jag denna historia? Inte för att få morfar att se dålig ut. Utan för att belysa den förändring av etik som genom industrialiseringen gjorde att utgångspunkten för hur ett djur ska behandlas ändrades grovt.

Förr fanns det kanske en liten minkfarm, en liten bondgård där man slaktade djur några få gånger om året för självförsörjning. Det är vad många i den äldre generationen relaterar till när man pratar om djurindustrier inom päls och lantbruk. Men dagens relation till djur ser tyvärr inte längre ut som förr.

Den "nya" verkligheten behöver avveckling och/eller förbättrat djurskydd oavsett om du är en mink, en ko, ett rådjur eller en huskatt. Och morfar hejar på i varje steg. Jag är väldigt glad över att få vara med Djurskyddet Sverige i detta viktiga arbete. Steg ett: minken.

Hurra för era signaturer i FFE! Steg två: industrialiseringen av djur. Nu tar vi nästa utmaning. ✕

Det här är Djurskyddet Sverige

■ **Djurskyddet Sverige** är med sina drygt 11 000 medlemmar och 42 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

■ **Vår vision** är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt eller hålls av människan. Alla djur ska kunna utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälstånd och skyddas från lidande. När djur avlivas ska det ske på ett smärtfritt sätt.

■ **Vi arbetar** genom opinionsbildning, praktiskt djurskyddsarbete och genom att ge stöd till forskning som stärker djurens skydd och välfärd.

■ **Våra lokala föreningar** arbetar bland annat med att ta hand om djur som blivit hemlösa och vanvårdade.

■ **Internationellt samarbetar vi** med våra nordiska systerorganisationer och är medlem i Eurogroup for Animals och World Federation for Animals.

■ **Vårt arbete finansieras** av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

PLUSGIRO: 90 01 06-6

BANKGIRO: 900-1066

GENERALSEKRETERARE

Åsa Hagelstedt

RECEPTION & UTSICKSANSVARIG

Daniela Velarde

ENGAGEMANGSCHEF

Emma Brossner Skawonius

ORGANISATIONSSSEKRETERARE

Majk Michaelsdotter

SAKKUNNIGA

Emma Brunberg, Anna Lundvall

& Johan Beck-Friis

CHEF INSAMLING & KOMMUNIKATION

Sara Frick

INSAMLING

Lisa Löhr

KOMMUNIKATION

Jessica Blohmé

DJURSKYDDET UNGDOM

Christel Bertling Szytek & Anastasia

Konstadinidis

REDE

Helena Risinger & Therese Lilliesköld

FÖRETAGSKONTAKT

Peter Solstedt

EKONOMI

Ann-Margret Karlström (vik)

UTSKICK & ADMINISTRATION

Martine Everett & Dorina Larsson

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Linda Maria Vonstad

STYRELSELEDAMÖTER

Catarina Niklasson Schöön, Kerstin

Linde, Gunnela Ståhle, Lina Göransson,

Josefin Liljeqvist, Owe Sandström

& Annicka Engblom

NÄSTA NUMMER UTE I JUNI 2023

Extremaveln - vad händer?

Foto: iStock

LÄS FLER NYHETER PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Tack Kattliv!

Tidningen Kattliv skänker 100 kr till Djurskyddet Sverige för varje ny prenumerant de får via oss! Du betalar endast 374 kr och får då 8 nummer av tidningen Kattliv.

Beställ din prenumeration redan idag genom att maila dina adressuppgifter till pren@kattliv.com, kom ihåg att ange **kod 334** i ämnesfältet. Det går också bra att skicka in talongen nedan.

Tillsammans kan vi göra skillnad för djuren!

Klipp här!

SKICKA IN TALONGEN NEDAN FÖR ATT PRENUMERERA PÅ KATTLIV!

JA, jag vill prenumerera på tidningen Kattliv och samtidigt stödja Djurskyddet Sverige. Du betalar endast 374 kr för 8 nummer.

För- och efternamn:

Adress:

Postadress:

E-post:

GÖR SÅ HÄR:

Klipp av talongen och lägg i ett kuvert.

Skicka kuvertet till:
Djurskyddet Sverige
Svarspost 20425761
120 20 Stockholm.

Du behöver inte något frimärke, Djurskyddet står för portot!

Har du frågor om din prenumeration, kontakta Kattliv: 0300-174 00 eller pren@kattliv.com

Naturen och djuren

VÄLKOMNA VÅREN

16%
rabatt med kod
SEDS123
t.o.m.
31/07/23

GRÖNSKA OCH DJURLIV INPÅ KNUTEN

Gäller t.o.m. 31/07/23. Allmänna villkor gäller.

En hjälpende hand till din trädgård inför vår och sommar

www.vivara.se | Telefon: 031 40 17 80